

Přítomnost

ROČNÍK VII.

V PRAZE 27. SRPNA 1930.

ČÍSLO 34.

Prof. Dr. Clément Haraoui:

Hospodářský zmatek ve světě.

Celý svět se octl v hospodářském zmatku. I nezasvěcení to cítí; ale málo je těch, kdož pozorují přesně skutečnost. Většina lidí nevidí za úzký okruh svého běžného života. Pokulhávání obchodu v nejbližším jejich okolí, zvýšení cen v malém, spojené s poklesem cen ve velkém, nezaměstnanost, to je vše, co je udivuje a přímo postihuje. Ptají se, zda takový stav dlouho potrvá. Očekávají jeho konec s neurčitou směsí neklidu a důvěřivosti. Jen zřídka rozpoznávají rozsah zla.

Rád bych naň poukázal. Rád bych vyšetřil (bez nároku podávat jejich přesný popis) příčiny nejhroznější bouře hospodářské, jaké už dávno ve světě nebylo. Rád bych zvláště, abych ochlazením optimistických nadějí a upozorněním na zvláštní zlozvyky, jimiž se plní naše atmosféra, vzbudil pozornost a podnítil přemýšlení. Konečně bych si troufal doporučiti, ne-li hlavní, tož aspoň nepřímé prostředky nápravné a zvláště pro Evropu jakási pravidla hygienická.

* * *

Mám líčiti dnešní marasmus? Nestací říci, že podle mínění odborníků je ve všech oborech nadvýroba? Nadvýroba zemědělských plodin, nadvýroba surovin i fabrikátů, nadvýroba obilí, vína, cukru, kávy i bavlny, kaučuku, automobilů, hedvábí. Nadvýroba? To není přesně řečeno.

Není a nemůže být nadvýroby, když jsou lidé, kteří mají nedostatek. Pravdou je, že je nepoměr mezi výrobou a spotřebními možnostmi. Pravdou je, že tu lidé žijí v nedostatku, zatím co jinde překypuje bohatství. Obilí se hromadí na sýpkách v Kanadě a ve Spojených státech, západní a střední Evropa oplývá obilím, v Maďarsku byla úroda brambor taková, že sedláci nevědí co s brambory, které se prodávají cent za 3 franky 50, a několik set kilometrů od Budapešti na druhé straně Karpat Rusové sotva živoří. Nesmírnou zemí o 120 milionech obyvatel ohrožuje hlad a po stovkách se odtud stěhují lidé za výživou.

Lze si představit větší nepoměr? Optimisté odpovídají: „Ten nepoměr pochází z války a z revolucí, které po ní následovaly. Vše se časem urovná. Nechte to jen běžet a počkejte!“

Je to hledisko povrchní.

Katastrofa z roku 1914 rozvrátila světové hospodářství. Přesněji řečeno, rozvrátila počátek dělby práce, která se ustalovala mezi národy a kontinenty. V několika letech byla Evropa zbavena zdánlivého monopolu v průmyslové výrobě, který měla. S toho ji náhle srazily Spojené státy americké, které s ní konkurovaly, ale dotud jen konkurovaly.

Ironickým obratem věcí se stalo, že americký strýček dědil po svém synovci evropském, a myslím, že nepřeháním, řeknu-li, že nebyl připraven na skvělé dědictví, které mu spadlo s nebe tak trochu jako vejce, jež upustil legendární orel na Aischylovu hlavu. Odtud zmatená

podnikavost, neuspořádaná produktivnost na druhé straně Atlantiku.

* * *

Neberme slova za skutečnost. Nezasťírejme si, že by se dříve nebo později mnohočetné obyvatelstvo, které od Nového Yorku po San Francisco neustále vzrůstá, nezbavilo jednou Evropy, že by nestrášilo poručnictví, které nad ním vykonával starý kontinent ovládaje je průmyslově i finančně, nezasťírejme si velkou pravděpodobnost, že toho dne by se ho nezmocnila horečka, která je dnes povzbuzuje. V podstatě válečná bouře jen urychlila utajený vývoj. Jestliže jej nebezpečně ztížila, není přece jen jeho účinnou příčinou. Není to válečná událost jakkoli žalostná, která způsobila a působí dnešní zmatek hospodářský. Jsem přesvědčen, že se nemýlím, tvrdím-li, že příčinou je z většiny hluboká propast, kterou jsme nechali vzniknouti mezi průmyslovou technikou obřimi kroky pokračující a mezi smyšlením civilisovaného lidstva, které zaspalo pokrok, lépe řečeno, učinilo krok zpět, zatím co pro většinu lidí mělo jít bok po boku s vědou.

* * *

Bylo by otřepané říkati, že moderní věda zdvojnásobila výrobní schopnosti za padesát let minulých, že je zesteronásobí ve století nejbližší příštím.

Nemůže se jednat o to, aby byla zotročena. Je-li nějaká myšlenka, kde souhlasí spolu všichni lidé myslící a zdravého rozumu, je to tato: pokrok znamená rozmnožení moc lidí nad věcmi, jejich způsobilost ovládnouti přírodu. Věda je tedy mocným činitelem lidského vývoje, je to však hrozný činitel. Odhalujíc lidem nesmírná tajemství zničí lidstvo, jestliže si lidstvo nedá pozor, jestliže válka nebude naprosto zamezena. A zcela jistě vzniknou války právě tak jako krvavé revoluce, jakmile necháme vědu vytvořit hospodářský zmatek.

Prometheus, který uloupil oheň s nebe, byl Jupiterem přikován ke skále. Je třeba spoutati nového Promethea. Spoutati, to znamená disciplinovat, spořádat produkci, uvést ji v poměr ke spotřebě.

To si neurčitě uvědomuje Evropa, ba i Amerika, ale nic víc než že si to uvědomují. V Německu, ve Spojených státech, nikde jinde, přikročuje se ke stihání průmyslového parazitismu. Ale to je jen částečné úsilí. Dokonce nepostačitelné. V podstatě běží o to, aby byla výroba uvedena v soulad se spotřebou zmírněním první a povzbuzením druhé — a to přiměřeným povzbuzením. Ale přiměřenost není známkou povahy našich přátel zaoceánských. Dobře postřehli nutnost racionalisovat výrobu, ale mysleli si, že průmysl jednou zracionalisovaný může a má být rozvinut a že stačí nafouknouti spotřebu, aby měl zajištěno své odbytiště.

Pustili se tedy do rozhojňování spotřeby. Rozmnožili k tomu konci umělé prostředky. Napřed reklamu ve všech formách. Potom vysoké mzdy ani ne proto, aby se zlepšil osud dělníka, jako spíše proto, aby se mu dostalo prostředků kupovat zbytečnosti. Ale spotřeba, ač podněcována reklamou a vysokou mzdou, ukázala se nedostatečnou. Přišlo se potom na to zavést systém splátkových obchodů. To je vlastně předem vybratí a

stráviti spotřebu. Průmysl použil přirozeně k tomu svých fondů a vyčerpál je, takže mu musily pomoci banky. Začalo nové období, období hospodářského vedení. Veřejná moc, veřejné mínění daly mandát finančníkům, aby řídili výrobu — po pravdě řečeno — aby umožňovali nerozvážený rozmach. Byl to zámek z karet, co se tu vybuďovalo. Papirová pyramida, která se musila zhroutit.

* * *

Poučení událostí, která se stala v říjnu a listopadu 1929, mohli by se státníci nového světa vzpamatovat. Bylo rozhodnuto řešiti krizi, tak jako byly řešeny před tím krise vnitřní, úsporným systémem v průmyslu a ve financích. Byla to řešení žalostná, poněvadž vedla k vyloučení slabých, byla to řešení, k nimž odsuzuje nedostatek prozíravosti. Ještě se k tomu ve Spojených státech nepřikročilo. Váhají. Zdá se, že stále ještě váhají. Nemýlím se patrně, když soudím, že nedávné vybudování celní zdi, jak se právě stalo, není k tomu, aby byl zachován vnitřní trh, který je už téměř v úplném monopolu domácího průmyslu, nýbrž k tomu, aby byl provozován „dumping“ v rozsáhlém měřítku, jinak řečeno, aby bylo na cizí trhy vrženo průmyslové zboží, které průmysl lacino prodává, obětuje k tomu cíli část výhod, jež mu poskytuje ochranářství.

Hospodářský výboj byl by — nemýlím-li se příliš — novým prostředkem pro rozhojnění spotřeby. Tak průmysl, soustředěný v jednom koutě světa, by se vyzbrojil k dobytí celého světa, k válce se soupeři, co možná k jejich zničení.

Tak to nemůže potrvat. To je zřejmé. V hospodářském světě jsou zákony, tak jako jsou ve světě přírodním přírodní zákony, podobné ve všem zákonu gravitačnímu, obecné zákony podle ortodoxních národohospodářů, dočasné zákony dané aktuální strukturou výroby a směny, jak zase namítají kacíři, kteří se neliší od svých odpůrců, nepřihlížíme-li k detailům, protože jen časově omezují neuprosný charakter zákonů, jejichž existenci uznávají. Ať jsou ty zákony jakékoli, můžeme je neuznávat, ale nelze jich obelstít. Jednou nebo po druhé se vymstí.

Nadarmo se v Americe diskutuje, nadarmo se stává mrakodrapy výstřednosti. Dřív či později bude třeba složit zbraně, podrobiti se hospodářskému řádu, přestati s empirismem. Kéž se k tomu Spojené státy odhodlají brzy v zájmu civilizace, které — jistě že nikoli úmyslně — si troufají vážně ublížit.

* * *

Sovětům nezáleží na evropské civilizaci. Asiáté, kterých je mnoho mezi sovětskými vůdci, by naopak s jásotem uvítali její pád. Druzí, omezení teoretikové napěchovaní domnělým marxismem, drancovali bez rozdílu. Později, zdá se, pochopili . . . vypadlo to jednou, jako by se režim v Rusku zavedený přeměňoval v mírný a omezený státní kapitalismus. Ale fanaticové brzy opět nabyli vrchu. Dnes řadí ve staré říši carské hloupá tyranie, hloupá a krvavá. A ta se snaží v jednom z těch paradoxů, jež maťou, napodobovati amerikanismus. Pokouší se navázat styky s ostatními národy tak, že jim nabízí tak zvaný novokapitalismus. Uzamyká své trhy a pouští se do organizace „dumpingu“, nového dumpingu. Není to už jen prodej zboží za výrobní cenu nebo trochu pod výrobní cenou. Sovětská vláda chce dokonce vrhnouti za hranice zboží (zvláště textilní, jehož by tolik potřeboval nuzující se ruský lid) za ceny, které hraničí na šílenství svou láci. Účel toho je dvojitý: opatřiti si devisy k vydržování podvrtné propagandy

a zasáhnouti, co možná zruinovati cizí průmysl a způsobilosti tak — aspoň se v to doufá — revoluční hnutí v Evropě?

Jak na to odpoví Evropa?

* * *

Evropa, ubohá Evropa západní a střední zmítá se mezi sovětismem a neokapitalismem. Ti z jejích vůdců, kteří mají širší rozhled myšlenkový, postřehují nebezpečí, do něhož se řítí, že bude udušena mezi oběma bloky.

Ale přece věří, a to nikoli bez důvodů, že stará pevnina má ohromnou životní sílu, rezervy sil, ale nevědí, jak jich užít. Nejsou jisti o obranných prostředcích.

Chybí jim, právě tak jako vůdcům amerického průmyslu, určitá nauka. Odkud ji vezmou? These staré veliké školy liberalistické jsou zčásti zastaralé. Nikdo je nebere doslova. Žáci Cobdena, Bastiata a druhých spokojují se s opakováním myšlenek starých. Podobné bloudění je ve straně socialistické. Přemílá se Karel Marx, nebo spíše udržuje se z díla tohoto mohutného ducha jen to, co lichotí lidovým choutkám, co slouží volební demagogii. Nikdo se nevěnuje revisi nauky zastaralé ve stínu dvou nebo tří skvělých formulí, které vynikající historik šťastně vyvodil. Žádná z obou stran nepřispěla k omlazení vědy. Proto žádný silný plán hospodářské výstavby nebyl vytvořen, navržen a uložen vůdcům výroby, zatím co technika den ode dne pokračující žene ji nemilosrdně před sebou.

Jak unikneme těmto sporům? Především je třeba se rozhodnout: Evropa se zhroutí, nespojí-li se. Jaký odpor by mohla klásti Západu a Východu, zůstane-li rozdělena v rozptýlené státy, v nepatrná území? Proti „dumpingu“ může vystoupiti jen, když se dohodne.

Je třeba za druhé uvážiti a přijmouti vážná slova Walthera Rathenaua: „Hospodářská organizace není věcí soukromou, ale věcí celku.“ Myslitelé, státníci a rozvášní výrobci odtud uznají, že je nutno nejen racionalisovat v každé zemi, nýbrž i uspořádati průmysl bez ohledu na státní hranice, uspořádati jej pod záštitou veřejné moci pomocí obecné služby statistické informující o spotřebních možnostech, uspořádati jej uplatněním povinností omeziti jeho vývoj do hranic normálního obyvu, jež je mu přístupný. Jsou jen dva prostředky, jak zvětšiti obyvt: snížení daní, odbourání celních hradeb. Nebude možno dosíci tohoto druhého prostředku, mnohem důležitějšího, postupně?

Pravda, že to není snadná cesta. Ovšem že Evropa se musí podrobiti přísnější hygieně. Ale není jiného prostředku, jak se uchrániti před nesmírným zmatkem, který se snad uklidní zítra, ale který jistě znova propukne pozítří. Jeho ničivý vír, nezadržíme-li ho, může proměnit v tragickou skutečnost předpověď zároveň vyjádřenou Renanem a Herbertem Spencerem o návratu barbarství, do kterého se zhroutí kultura vyrostlá z renesance.

P O Z N Á M K Y

■ O politickou mládež.

Při volbách v Německu stal se tento případ mystifikace: Jakýsi anonym zaslal redakci hakenkreuzlerského berlínského listu „Angriff“ příspěvek pod nápisem „Volební boj počíná“, která jej otiskla jako úvodník. Když článek vyšel, ukázalo se však, že jde o doslovné znění článku, který v jednom saském listě vytiskl sociálně-

demokratický politik Fleissner. Pro hakenkreuzlery je to případ trapný, neboť se prohlašují za úhlavní nepřátele marxismu a pojednou pokládají článek svého marxistického odpůrce za nefalšovaný výraz svých vlastních myšlenek. Jeden z našich listů, který zaznamenal tuto epizodu, poznamenává k tomu: „Politická veřejnost německá, která usuzuje poměrně přímočaře a primitivně, vidí v tomto případě potvrzení rozmáhajícího se názoru, že rozdíly mezi stranami jsou umělé a nikoliv zásadní.“

Nuže — nevíme, do jaké míry je primitivní ve svých úsudcích veřejnost německá, ale prohlašujeme kajícíně, že i my jsme takovými primitivy, kteří by po celé týdny nebyli s to, aby z psaní novin poznali, co je navzájem programově dělí. Současná hospodářská krize působí mezi jiným i to, že se v politice stále méně bojuje o otázky světových názorů a že se zřetel politiků obrací k věcem tohoto světa. Proto také v parlamentech není možno svádět efektivní řečnické boje, jež byly kouzlem této instituce v liberalistické minulosti. Odborník začíná stále znamenat více než pouhý politik a nejbližší otázka parlamentarismu jest otázka poměru mezi expertisou a legislativou, jde o legální formy pro odbornou expertisu. Za těchto okolností se stírají programové rozdíly a při psaní článků rozhoduje poměr k osobám a taktika.

Myslím, že kdyby si naše koaliční listy vyměnily svoje ideové úvodníky (pokud nejde o věci čistě stavovské nebo o osobní útoky), že by také nikdo nic nepoznal. V tom jsme stejní a ještě větší primitivové než Němci. Typickým případem z posledních dnů byla programová resoluce sociální demokracie otištěná těchto dnů v „Právu Lidu“. Z původního marxismu zbyla v ní sice terminologie, ale co je na resoluci nejzajímavější, totiž otevřené přiznání se k demokracii a k parlamentarismu by mohlo státi právě tak v kterémkoli listě liberálním. To neříkáme, abychom se socialistům snad proto posmívali. Jest jasno, že není možno v krátké resoluci překlénout propast mezi starou a novou ideologií a že je tedy nutno nalévat nové víno do nádob starých a že spojení částí nových a starých nemůže proto být vždy organické. Jest nám to jen dokladem, jak mizí smysl pro věci světového názoru, jež byly kdysi rozhodující, a jak dnes v politice rozhoduje praxe a naléhavá potřeba chvíle. Nedalo by mnoho práce mystifikovati „Národní Listy“ úvodníkem „Českého Slova“ nebo „Práva Lidu“ a vice versa, ale to neříkáme zase těmto listům a těmto stranám napotvoru, nýbrž dotvrzujeme tím, že všechny naše politické strany chtějí přibližně totéž, resp. že vznikly za jiných a z jiných poměrů, než žádá potřeba chvíle, a že jsou sociologicky překonány.

V Německu překvapilo, že mládež nastoupila pod všelijakými romantickými korouhvemi, jako jest na příklad prapor „Jungdeutscher Orden“, řád, který má velmistra, komtury, komonstva, rytíře, který vystupuje proti stranictví a nestačí mu jen přihláška, nýbrž slib. Je v tom kus staré německé romantiky, kus napodobování fašismu (ačkoli řád stojí na stanovisku ústavním), ale v podstatě jest i tento útvar dokladem toho, že mládež nechce se starým stranictvím nic mít. I všelijaké ty Heimwehry a Stahlhelmy jsou toho dokladem, třebaže nesympatickým. Těchto dnů zasahuje v Německu mládež mnoho do debaty a jest zajímavý tyto projevy čistí. Vyznívají většinou takto: Uznáváme, že buržoasie měla před válkou postavení a vzdělání a že se jí dobře vedlo. Uznáváme, že za tento svůj někdejší blahobyt krvavě zaplatila ve světové válce a po ní. Uznáváme a dovedeme pochopit, že se snaží nabýti znovu svého bývalého postavení. Ale co je nám mladým do toho? My jsme z toho blahobytu nikdy nic neměli, nám otcové zkazili svou válkou mládí! Nic nám není do vašich poválečných sporů, protože jsou to celkem věci, které jste si sami nadrobili. Nepostavíme se do fronty před parlament, jako jsme stáli za války ve frontě na kousek másla. Nechte si marnou slávu svých mandátů a ministerských křesel! Nic nám není do Youngova plánu, neřeknete-li nám, jak si představujete budoucí Německo po jeho splnění! Chceme od vás ideály, ne taktiku, půjdeme za tím, kdo nám ukáže obraz budoucí vlasti, ve které i nám by se dobře dýchalo. Nevidíme však mezi politikáři a zájmovými politiky nikoho, kdo by tento ideál, který by mládeži něco říkal, měl, dovedl

vytvořit a kdo by jej velikostí své osobnosti reprezentoval. Tak asi mluví mládež. Mluví tak všude, ve státech vítězných i ve státech poražených. (Srovn. Berlovu knihu ve Francii.) Intelektuálně se sblíží přes bariéry politických stran a mládež činí podobně. Je to proces nezadržitelný a bude pro všechny politické strany tím katastrofálnější, čím houževnatěji se budou bránit lidem z mladé inteligence, při čemž mládí a stáří není působeno matrikou, nýbrž životním slohem. V podstatě se bojuje proti šosákově a šosáctví, který může sedět právě tak u socialistů, jako u národních demokratů. Co jest šosák? Nesmrtelně zachytil typ šosáka Goethe ve Faustu. Dva občané si vypravují na procházce za bránu, jak je to pěkné číst a poslouchat o tom, jak se kdesi daleko bijí Turci. Tento typ šosáka v politice se nezměnil. Šosáctví v politice jest pozorování událostí s hlediska čistě sobeckého, bez jakékoli historické, sociální nebo politické perspektivy. Reální je jen to, co se šosáka bezprostředně týká. Vše ostatní je romantika, kterou se rád dojímat, ale která jej v podstatě udržuje v jeho statu quo. Není pochyby o tom, že Československo jest tímto typem šosáka obdařeno daleko štědřeji než kterákoli země jiná, což lze vysvětliti tím, že veškeru režií národního života po dlouhou dobu nesl maloměstský patriciát, kterému nutně musilo připadat jako neodpovědná romantika vše, co se netýkalo jeho bezprostředního zájmu.

Ale bylo by nevěděkem vidět jenom komickou stránku Kondelíkovu. Šetrnost a pracovitost, opatrnost a rezervovanost malého člověka dlouho nám pomáhaly a budou nám ještě dlouho pomáhat. Vždyť i ten Kondelík si postavil dům, když dlouhá léta byl dělal poctivě řemeslo. Dnes ovšem, kdy je nutno vidět světové dějství ve světových perspektivách, kdy jsme spíati s dějstvím celého světa, kdy zmizela idyla v dravém konkurenčním tempu dnešního života, musí zmizet i Kondelík.

Nedávno jsme četli v modní a monděnní rubrice jednoho z denních listů zase jednou o našich v cizině. Je prý pravda, že naši staří páni ve francouzských mořských lázních se shánějí po flekovském pivě a po vepřové se zelím a pozorují vše se stanoviska osobního pohodlí, ale neměně je pravda, že jejich synové a dcery dostihují dokonale evropského standardu a dá-li se těmto mladým lidem co vytýkat, je to jedině to, že až příliš pedanticky se snaží o vyplnění hotového vzorce „smart“ jinocha nebo dívky, jak jim tane z lektury na mysli. Chybí ještě trochu nenucenosti. Toho, čeho mají staří nadbytek, mají mladí nedostatek. Ideálem malého buržoa, jak jej reprezentoval průměrný český člověk, bylo, řádnou životosprávu, práci a věděním se domoci majetku. Mladší generace netouží již po majetku, nýbrž i po standardu. Je to v podstatě hlas z Ameriky.

Americký člověk přizpůsobuje okamžitě svou životní míru zvýšeným příjmům. Chce mít i určité pohodlí a určitý luxus. Proto jest v Americe velmi rozšířen splátkový obchod, který jest většinou našich lidí hotovou hrůzou a znamením nepořádku. Splátkovým obchodem se rozšířily luxusní předměty do nejširších vrstev, čímž se ovšem zlevnily. Kdo pak jednou zvýšeného životního standardu nabyt, nerad jde níže. Podle americké teorie vyšší životní úroveň přispívá k vlídnosti (keep smiling), ke zvýšení životní energie. Americkým ideálem průměrného člověka je spíše standard než majetek. Tato snaha působí, že se zdánlivě žije radostněji a plněji, ale zato je menší odolnost vůči hospodářským pohromám, protože průměrný americký člověk nemá rezerv. My u nás jistě nikdy neopustíme Rašínovo heslo „Šetřit a pracovat“, ale víme dobře, že jest v zájmu rozmachu národní energie životní úroveň zvýšit a najít střední cestu mezi škudlivým a nedůvěřivým a krátkozrací fotrovským šosáctvím a mezi americkým standardem za každou cenu. Máme již u nás podnikatele formátu, jenž snese evropské měřítko, máme u nás techniky, jejichž činnost snese největší rozmach, máme u nás národohospodáře, kteří vidí o hodně dál než za humna. Skoro se nám někdy zdá, že naše politika uvízla ve vývoji za hospodářstvím, za literaturou a za technikou, ale tak tomu není jen u nás, tak tomu je ve všech státech a to jest v neposlední řadě příčinou všech těch krisí.

Těchto dnů slavili významné narozeniny dva významní čeští politikové, jeden padesátiny, druhý šedesátiny. Máme mezi aktivními

politiky muže ještě starší. Přejeme jim dlouhého života a činnosti. Ale kde je nástupní generace, kde je dorost? Vidíme jej ve všech oborech života, jenom v politice jsou mladí a mladší intelektuálové odsouzeni k tomu, aby více méně ve všech politických stranách se uplatňovali více méně jen publicisticky, jako tak zvaní kulturní pracovníci. A to není dobře. Není to dobře ani pro strany ani pro celek.

Alfred Fuchs.

Krise poslanců a proč.

Mohou poslanci za to, že jsou v krizi? Ano a ne. Představte si život pořádného poslance. To není jenom parlament a výbory, účast na politickém životě v ústředí strany; to jsou také přednášky na venkově, udržování styku s volebním krajem, to jsou návštěvy voličů a zástupců organizací, to jsou odborné komise strany, to jsou konečně ne dosti fair stoupenci, kteří chtějí mít na schůzi, na kterou přijde 10 lidí, aspoň přítele poslance, nechtějí-li mermomocí při nejmenším předsedu strany. Z posledního a snahy vyhověti vzniká podvědomý strach, aby stoupenci nepovažovali poslance za neloyalního, a proto touha vyhověti za každou cenu. Kde zůstal čas na studium? Na přípravu elaborátů, na společenské styky, návštěvu přednášek, studijní cesty do ciziny? Kde je čas na rodinu? Kde je čas na osvěžení? Smí poslanec provozovat sporty? Smí si odpočívout? Smí být nemocen?

Kolik otázek, tolik problémů. Chceme, aby poslanci byli opravdu sborem odborníků? Ne lidí, kteří musí vědět všechno a neví potom mnoho? Strany, které vymohly vázané kandidátky, vykonaly vlastně velmi mnoho pro poslance s hlediska sociálního; umožnily totiž, aby kandidát nemusel získávat důvěry mandantů cestami, které s hlediska mravního a v zájmu celku a politické výchovy lidu třeba co nejdůrazněji odmítnouti. Dnes kandidát většinou nemusí tolik davu lícovat. Jsou tu ale ještě jiné věci. A naskytne se otázka, zdali nepřijde den, kdy bude nutno chránit i poněkud poslance před zvolenými, to jest uchránit mu čas potřebný pro práci v zájmu celku. Vyšší organizační úroveň politického života dnes vedla k vytvoření krajských sekretariátů stran, které jsou svému poslanci k dispozici a usnadňují mu politickou práci v jeho volebním okrese a politický styk je stykem s voliči, odpovídá požadavku demokracie a parlamentarismu. Jak ale umožnit, aby se poslanci mohli opravdu specialisovat? Aby politické strany mohly z nich mít s hlediska mocenského více? Aby poslanec nebyl lepším tajemníkem a současně nezřídka člověkem, který má méně možností akčních nežli tajemník, protože tento je ve stálém styku s lidmi kraje a proto — což je docela možné — bude spíše rozumět politické potřebě kraje nežli zvolený? Je třeba velmi silné individuality, aby poslanec v takovém případě se necítil handikapován a neztrácel odvahu, zatížen jsa momentem méněčnosti. Jsme jistě všichni rádi, že jsou pryč časy, kdy se od poslance žádalo, aby byl stále mezi svými, aby jim věnoval každý večer, vysedával s nimi po hospodách a kdy každá snaha poslancova vzdělati se, navázati styky, snažiti se o vyšší směrnice a hlubší podklad své práce byla přijímána s pocity nedůvěry, nelibosti a dotýčný byl považován za někoho, na něhož třeba si dát pozor, protože snad chce se dostat „mezi pány“.

Trpce se v tisku zdůrazňuje, že dnes návrhy zákonů víc a víc jsou dílem úřednictva ministerstev, že poslanec není fyzicky schopen, aby strávil přínos látky a mohl reagovat na návrhy, jak by bylo jeho poslanceckou povinností. Na druhé straně jsme si ovšem vědomi, že v každé straně je skupinka dřičů odborníků, zapřažených k padnutí, sledujících každou věc a schopných snadno najít jádro věci. Ví se, že více takových odborníků má u nás ve svých klubech hlavně státotvorná levice. Dnes je ve mnoha případech poslanec závislý na tom, dostane-li ze svého sekretariátu potřebný materiál. Jeho příjmy nejsou nikdy tak značné, aby si mohl platit vlastního sekretáře, který by za něho sledoval zdejší i zahraniční tisk a upozorňoval na potřebný materiál, který by za něho sledoval literaturu velkých odborných knihoven pražských a novinky na knižním trhu a umožnil mu, aby byl au courant materiálu a událostí. Naše poslance za-

těžuje hodně činnost administrativně organizační a součinnost na politickém životě organizace svého kraje, rozptyluje je tempo práce v parlamentě, pokud nemohou zdůraznit a prosadit své odbornictví v něčem, kde jsou stále, plně a pro stranu hodnotně zainteresováni. Stálá příprava a přesedlávání z tematu na tema opotřebuje potom i nejtuzilejšího a hlavně snižuje citlivost jeho postřehu pro jemné odstíny a podstatu problémů. A zde dlužno hlavně hledatí krizi poslanců. Má-li se stát parlament odborným tělesem, jakýmsi parlamentem hospodářským — a otázky sociální a hospodářské tvoří převažující gros otázek, jimiž se naše komory zabývají, pak odborníci budou musít tvořit mnohem větší gros členů mnohých poslancových klubů nežli dosud. A co hlavní, jejich široké pole zájmu (ať již se mu věnují, protože je to usuelní, či protože trpí velkou chutí k práci) bude se musít zúžit. Naopak zase strany, které mají nějaký svůj světový program a hlubší zájem o budoucnost státu nežli ony strany, jež hájí jen určité užší skupiny, resp. směry, které nad nimi drží ochrannou ruku a poskytují jim hmotnou pomoc, ony strany budou musít vedle ústředních sekretariátů a odborných stranických komisí, vedle kanceláře klubu poslanců, výborů atd... vytvořit vědeckou instituci, která jim pro jejich požadavky a repliky bude shledávat odborné argumenty přesně doložené a opodstatněné ideově i právně, hospodářsky i sociálně. Bude to něco, co mají američtí průmyslníci ve svých Research Bureau (výzkumných ústavech), anglická strana práce v kanceláři podobného druhu, belgická strana dělnická ve svém obdivuhodně organizovaném Bureau de Documentation a německá sociální demokracie ve svých Forschungsstelle. Svět jde k zodbornění a i politický život půjde tím směrem. Dnes ani na schůzích nežádá dělnictvo tolik ideová hřimavá hesla, jako pádné argumenty hospodářské a přesně koncipované a doložené výklady — a to jsou také úspěchy historického materialismu. Krizi poslanců a parlamentu je právě ten vnitřní nesoulad mezi navyklostí politickou technickou názoru na vývoj věcí a potřebou přeměny, přeorientování vlastní mentality k ryze odbornému nazírání na situace — ať již s hlediska vlastní strany či státních potřeb. A potom ovšem je tu otázka, co s politickými stranami. Uznává je ústava či nikoliv? Bude třeba je zařadit jako zákonné instituce (to, prosím, neznamená zestátnit je) a eventuálně se jim postarat, aby pro svou práci dostávaly prostředky veřejné, aby tak nebyly některé z nich nuceny utíkat se k potřebným prostředkům cestami, které neuznává ani zákon, ani hledisko řádného voliče. A proč ne? Ať se řekne jako protiargument cokoliv, vždyť strany jsou tu přece jen (i když si to nechtějí některé z nich doznat) pro stát, a bude-li jim umožněno lépe se postarat o vyzbrojení svých parlamentních zástupců, získá tím pouze stát.

Nepraktičtí abstinenti.

Organisace abstinentů jsou organisacemi, z nichž vane stoprocentní zásadovost. Věc, kterou hájí, je věc velmi dobrá; ale cesty, které volí, nejsou vždy správné. Tím se také stává, že tyto organisace mají poměrně málo členstva; jejich nadšení je nepraktické. Dovedou vychrlit x důvodů, proč člověk nemá pít alkohol; ale boj proti alkoholismu berou z velmi nepraktického konce; jinak musili by mít za sebou celé masy.

Organisují se také odpůrci abstinentů; rýpají u nás do americké prohibice a myslí při tom na abstinenty. Naši svého novinářského pomocníka v orgánech p. J. Stříbrného. Také tisk nesocialistických stran není abstinentům nakloněn. V národně-demokratické straně dělá politiku hostinských posl. Petrovický a v celé straně národ. dem. nenajde se nikdo, kdo by proti stavovským zájmům, které hájí posl. Petrovický, postavil stanovisko druhé.

Hodně času se spotřebuje diskusí s abstinenty o to, má-li se pít málo či mnoho, škodí-li alkohol v malých dávkách či teprve při nemírném požívání. Ale praxe nám přináší ještě jiné otázky. Nepít alkoholické nápoje. Ano. Ale je nutno jít dále: postarat se o dobré nápoje, dobré pití bez alkoholu. O dobrou, pitnou vodu. Ale na př. na některých místech není dobré a pitné vody. Kdyby se abstinenti

chytili této otázky, měli by za sebou slušnou část pražských lidí; není totiž dosud v Praze korporace, která by obci důrazně vyložila, že obec, která se nedovede postarat o dostatek pitné vody, je obcí, která neplní jeden ze svých hlavních úkolů.

A dále: nestačí říkat: nepijte alkoholické nápoje. Je potřeba se postarat o dobré a levné nealkoholické nápoje. Nechť si abstinenci organizace vypočítají, kolik stojí výrobní cena sodovek a různých limonád; jde-li o sociálně slabé vrstvy, rozhoduje každý desetihaléř. Pro rodiny s malým důchodem tyto nealkoholické nápoje jsou velmi drahé. 1 Kč — 1.50 Kč za 1/2 l, to je hodně pro chudé. Při tom jakost těchto nápojů — zejména na venkově — není valná. Kladný úkol pro abstinenty: postarat se o levné nealkoholické nápoje. Veřejnou kontrolou i — snad — vlastním podnikáním. — Ceny minerálních vod jsou tak vysoké, že minerální voda je u nás věcí luxusní. Nebyl by to vděčný úkol pro abstinenty, když by — jen — propočítali, kolik by taková minerální voda mohla stát? — A jiná věc: mléko! Ministr Bechyně ukázal, co vše se prodává za mléko. Nebylo by kladným úkolem pro abstinenty, aby tvořili stárou, dobrovolnou kontrolu nad jakostí a cenou mléka, jehož konsum stoupá a které vytlačuje nápoje alkoholické?

Abstinenti se tváří velmi tvrdě a zásadně. Měli by na své straně více lidí, kdyby popadli jednotlivé otázky z denního života za pravý konec. Kdyby si vynucovali respektování různých předpisů, měli by na p. na své straně ženy, které by šly s každým, kdo by se postavil proti nesolidním hostinským, kteří nalévají hostům, pokud u nich cítí peníze. Jsou v Praze případy — denně — že se přestupuje na p. zákaz podávání alkoholických nápojů mládeži; jsou to na p. automaty, kde mládež dostane piva, kolik chce. Kde je praktická kontrola abstinentů? Kde je kontrola proti těm hostincům, které rozmnožují počet opilců? Zakročí-li abstinenti v takových případech, nahnře se jim lidí velmi mnoho. — Stal se případ, že jedna obec nechtěla hostinec. Prohrála to. Hostinec byl jí nucen. Abstinenti měli v tomto případě udělat velké tažení; tažení, aby obec, osady mohly rozhodovat o tom, chtějí-li, aby se v nich prodával alkohol.

Abstinenti měli by přijít s praktickými požadavky. Měli by na své straně slušnou část veřejnosti. Abstinenti — chtějí-li úspěchy — musí být praktičtí. Dosud jsou neprakticky zasnění. Nestaví proti zlu čin. Neodporují zlu dosti účinně. V. G.

Práce v trestnicích.

„Reforma“ v těchto dnech dokazovala, že pražský mezinárodní sjezd pro trestní právo a vězeňství by se měl zabývat i otázkou zaměstnání vězňů, neboť různá řemesla si již dlouho stěžují, že naše vězňice staly se jim nekalou soutěží. Kongres — tak žádá „Reforma“ — by měl tuto praxi prohlásit všude za nepřipustnou. — Na jedné straně se naříká, že naše vězňice jsou příliš řešácké; naříká se, že náklady na jednoho vězně jsou velmi značné; naše vězňice se snaží snížit náklady své tím, že hledí trestance nějak zaměstnat a použít pak výtežku této práce k úhradě své režie. Má to svůj význam: jednak výchovný (vězňové pracují), jednak finanční (výtežek z této práce přispívá k částečné úhradě režie). Ale tu volá „Reforma“ ve svém krátkozrakém živnostenském ochranářství: pryč s prací ve věznicích, to je konkurence! Ideálem „Reformy“ je tedy vězňice, kde by se nepracovalo, kde by vězňové trávili dolece far niente. Je-li náš řemeslník na tom tak špatně, že už i trestanec znamená pro něj konkurenci, pak je to zlé. — Živnostenská strana je velmi nedůtklivá: mentoruje stát, kde se snaží snížit režii svého podnikání, svých institucí. Nutí státní jednání k větší finanční pasivitě, která se konec konců přeseune i na živnostníka-poplatníka. V. G.

Cukerin.

Byly zprávy v novinách o tom, jak se v pohraničí pašuje cukerin; nechtutná odporná náhražka cukru. Toto pašování cukerinu znepekčuje v poslední době naše cukrovarníky a na vypátrání vůdců pašeráků se vypisují velmi slušné odměny. Pašovaného cukerinu

se hodně prodá v horských krajích; i v jižních Čechách jeho konsum stoupá. Země se topí v cukru a v celých krajích lidé nesladí cukrem, ale odporným cukerinem, sacharinem. Cukrovarnické organizace v poslední době všimají si otázky propagandy zvýšené spotřeby cukru. Propaganda, reklama má v moderním podnikání velký význam; ale reklama musí držet krok s podnikáním; je hezké, říká-li nám jedna reklama, že „ryba je pokrm zdravý“. To je pravda, kterou zná každá hospodyňka. Ale tato propaganda bude potud bezúčinnou, pokud ryba bude pokrmem nejen zdravým, ale — hlavně — drahým. Něco podobného je s cukrem. V Polabí dýmají komíny cukrovarů a rafinerií. Skladiště cukru jsou naplněna. A ve vzdálenosti 50—100 km od těchto řepných krajů jsou kraje, kde lidé vědí, že cukr je zdravý (atd., jak to říká ta cukrová propaganda), ale kávu sladí sacharinem. To proto, že v zemi, kde je tolik cukru, je cukr tak drahý, že lidé si ho nemohou koupit. Na jedné straně cukrovary, které cukr nemohou prodat, na druhé straně lidé, kteří si cukr nemohou koupit. V. G.

NÁRODNÍ HOSPODÁŘ

Ing. J. F. Horák (U. S. A.):

Neviditelná bitva.

Zelená pláň golfového hřiště. Golfové míčky čekají na úder hráčů. Několik starších pánů v bílých svetrech kráčí po hřišti. Chvillemi se zastavují — disputují. Pozorovatel brzy vycítí, že předmětem hovoru není některý ze znamenitých úderů, ani místní společenské novinky — páni mají také své „klípky“ — nýbrž cosi daleko důležitějšího, co s nevinným golfem asi sotva souvisí. Jejich rozhovor je zaujat patrně velmi důležitou věcí, neboť golfový míček čeká někdy velmi dlouho na různý úhoz paličky a hráč uhodí jen, aby vyplnil přestávku a získal času k přemýšlení. Není divu, že míčky nějak míjejí své cíle a že mnoho ran jest v konečném výsledku opomenuto.

Nevím, zda president Bethlehem Steel Corpor., E. G. Grace a její předseda pan Schwab s jinými pány jsou tak špatnými hráči golfu, že president J. A. Campbell z Youngstown Sheet and Tube Corpor., se svou družinou vyhrál tento přátelský zápas tak rozhodným score.

Golfová hřiště Ameriky jsou místem hry jen pro unavené měšťany a profesionální hráče nebo obzvláštní milovníky tohoto milého sportu. Jsou často místem mnohých významných ujednání a plánů v nejšířším slova smyslu. Jednání v dusných kancelářích není někdy příjemné a tak i nyní předmětem jednání a diskuse obou stran jest velmi důležitá otázka. Splynutí Bethlehem Steel a Youngstown Sheet and Tube Corp. v jednu velikou společnost. Otázka lehká, ale poněkud komplikovanějšího pozadí.

Ukazovatelem prosperity Unie jest nesporně prosperita těžkého průmyslu, jak je tomu i v evropských zemích se značně vyvinutým průmyslem železářským, náš stát v to počítaje. Americké železářství jest vysoce vyvinuté a velmi pokročilé, a též velmi veliké. Amerika dnes vyrábí takřka 50% celé světové produkce ocele. Výroba jest rozdělena mezi četné velké i malé podniky. Směr však jest udáván třemi či čtyřmi ocelářskými kartely či společnostmi, jež ovládají výrobu ze tří čtvrtin.

Největší a nejmocnější jest známá United States Steel Corpor., jež ovládá celou polovinu americké produkce ocele, čili čtvrtinu produkce světové. Kapacita výrobní

blíží se 24 milionům tun. Jest to kartel několika velikých společností jako: Carnegie Steel Comp. v distriktu Pittsburghském, Illinois Steel v Chicagském, National Tube Comp. v Clevelandském, Colorado Fuel Iron and Steel Comp. na západě a Tennessee Iron, Coal and Railroad Comp. na jihu. Položením svých závodů ovládá celou geografickou polohu Unie, vlastní ohromné zásoby surovin a vyrábí všechny produkty ocelářské industrie, Společnost jest financována Morganovou skupinou, finančně vedena od svého založení v roce 1906 panem E. H. Garym až do nedávné doby a nynějším presidentem jest známý pan J. A. Farwell.

Druhou největší jednotkou jest Bethlehem Steel Company, organizovaná panem Ch. M. Schwabem a presidentem jejím jest pan Grace. Tvůrcem této společnosti byl pan Ch. M. Schwab, spolupracovník Andrew Carnegieho, kdysi president U. S. Steel Corpor., duch velmi zajímavý, jenž vykoval si svou kariéru, ale za okolností poměrně příznivých. Výrobní těžisko této spol. jest na východě. Bethlehem, Coatesville, Johnstown v Pensylvanii, Lackawanna v státě New York, a Sparrow Points v Maryland. Poslední fuse s menší spol. v Kalifornii dala jí určité posice na západě. Tato společnost není kartelem druhu U. S. Steel. Jest jednotnou společností s ohromnými jednotkami výrobními a kapacitou kol 8 milionů tun ročně. Společnost jest vedena striktně obchodním duchem pana Schwaba se snahou koncentrovati výrobu v závodech nejvýhodněji položených na újmu hlavně Coatesville a Bethlehem. Tato společnost nemá závodů v distriktu Clevelandském a hlavně Chicagském jenž stává se stále více centrem železářství Ameriky.

Třetí největší společností jest Republic Steel Comp., utvořená před několika měsíci a mající své těžiště v Ohio, vlastně distriktu Clevelandském. Tuto společnost tvoří bývalá Republic Iron and Steel Corpor. a Central Alloy Steel Corp. a jiné menší. Těžiště její výroby jest hlavně v slitinových jakostních ocelích, representované hlavně bývalou Central Alloy Steel, jež pracuje v úzké kooperaci s Kruppem, a mimo to v různých patentovaných procesech, týkajících se hlavně industrie trub a to nejen uhlíkových ocelí, ale i slitinových. Kapacita její bude asi kol 5 mill. tun. Mimo tyto tři jsou skvěle vedené a dobře založené veliké společnosti, z nichž dlužno uvést na prvním místě Youngstown Sheet and Tube Comp., Jones and Laughlin Steel Corpor., Inland Steel American, Rolling Mill. Comp. (známé i k nám dovážené ARMCO či ingotové železo) a nová, fusi vzniklá National Steel Corporation.

Poslední útvar Republic Steel vyvolal po svém vzniku mnoho diskusí a byl do jisté míry překvapením, poněvadž tvůrcem jeho jest pan Cyrus Eaton. Dosud velmi málo známé jméno v americké industrii ocelářské. Mladý člověk, jenž až dosud rozvíjel svou činnost na poli hlavně lidových, národních utensilií, — plynu a elektřiny. Ač něco přes čtyřicet, tento Kanaďan zkonsoolidoval několik společností tohoto druhu na západě a to bez zásahu velkobank Wall Streetu. Finanční jeho bási jest Cleveland s mocnou skupinou Otisovou v pozadí s rodinou Mathersů, ovládající z větší části ohromný rudní obchod Hořejšího jezera. Útvarům mozků mladých lidí se obyčejně málo věří i když jsou velmi zdravé a odvážně podloženy a postaveny na velmi solidní basi. Na každou akci mladších lidí dívá se v obchodě a průmyslu s určitou dávkou nedůvěry, a skoro každá akce třeba i chatrně fundovaná, ale vedená staršími a ostřílenými veterány průmyslu, přijímána s důvěrou mnohdy

slepou a osudnou. Jest tedy tvůrci činnost mladších ztížena důkazy solidní base jejich akce. Tak i pan Cyrus Eaton byl pokládán za meteor, jenž brzy zapadne. Plně ovládnutí industrie gumy učinilo z něho vlastně gumového krále. Ovládá rozhodující společnosti tohoto průmyslu (Goodyear, Goodrich atd.) a tím upozornil na sebe jako na činitele ne dočasného. Poslední jeho mistrné dílo — Republic Steel Comp. — ukázalo solidnost základů, na nichž buduje své plány a zaručující naprostý úspěch. Ukázal se jako duch v prvé řadě konstruktivní a pak teprve bankéřský.

Bethlehem Steel nekryje svou výrobou všechny ocelářské produkty. Má jen nepatrnou výrobu ocelových trub, artiklu budoucnosti v Americe a vlastně v Evropě. Eatonova Republic má nejen skvělou výrobu tohoto produktu, ale její patenty v tomto oboru a v plechu jsou velmi slibnými pro budoucnost. Mimo to silná třetí společnost značně zatlačila význam Bethlehem a jest s to ohroziti rozmach této i pro blízkou budoucnost.

Youngstown Sheet and Tube má ale velikou výrobu trub, a své patenty v tomto oboru nedávného původu. Má překrásné a moderní závody právě v kraji, kde vliv Bethlehem jest pramalý a kde těžko může čeliti United Steel a Republic. Sloučení zájmů obou posledních společností nebylo by výrobně a obchodně na škodu Sheet and Tube a sililo by neúměrně posici Bethlehem.

Kartelová horečka a fusionování dostoupily v Americe svého vrcholu. Není jediného artiklu denní potřeby, jenž by nebyl kontrolován kartelem nebo zájmovým konsorciem. Posledně utvořená Chase National Bank, dvoubillionové monstrum, jest největší bankou světa a vrcholem fuse ve finančnictví, ač snad 5billionová banka jest na obzoru. Nechybí hlasy, jenž nevidí prázdného prospěchu z dalších fusí na poli průmyslu a slučování výrobních jednotek. Pan Farrell, president U. S. Steel, vyjádřil tento názor na jedné ze schůzí American Iron and Steel Institutu . . . „Nač fusionovat, není-li žádné opodstatnění pro toto prospěchem celku a do-tyčné výroby? . . .“ jest jeho smysl řeči a patrně předsvědčení, že ohromná monstra kartelová nejsou vždy tím nejlepším a nejhospodárnějším útvarům a řešením. Zájem akcionářů jest těsněji spjat se zájmem obyvatelstva, konsumentů, než se obvykle myslí a tudíž zisk a prospěch jednoho jest ziskem a prospěchem druhého. . . . „Pan Farrell jest proti dalším fusím, poněvadž jeho U. S. Steel vlastně již dále fusionovati nemůže. . . .“ vtipně odvětil pan Ch. M. Schwab, předseda Bethlehem. Posice Bethlehem není ještě takovou, jakou by si ji přál míti neklidný a energický duch páně Schwabův. Skvěle vybavené závody Youngstown Sheet and Tube s velikou výrobou rour, již Bethlehem postrádá, vhodné položení, jež by dovolilo čeliti U. S. Steel a Republic ve významném středozápadě, skvělá obchodní a finanční situace, a skvělé vedení, založené starým, poctivým a otevřeným duchem páně Campbellovým, presidentem Sheet and Tube po dlouhou dobu — toť jsou důvody, jež byly předmětem úvah činitelů Bethlehem a Sheet and Tube po delší dobu již. Tyto úvahy a vypracování plánu byly předmětem úvah a diskusí pánů na golfovém hřišti.

Youngstown Sheet and Tube jest však většinou v držení místních činitelů značně lokálně patriotických a vedoucích společnost tak, aby byla i dobrodíním místního okruhu. Přes to ale dvoutřetinová většina nutná pro fusi v důsledku místních zákonů, byla za vedení pana Campbella lehce získána a tak fuse stala se hotovou věcí. Byl by to ale laciný úspěch Bethlehem, kdyby v čele minority nepřijíci fusi nestál pan Cyrus Eaton. Celý

akt stal se předmětem soudního řízení, kde pan Cyrus Eaton uvádí, že 90.000 akcií nebylo oprávněno k volbě pro fusi — počet to dostatečný k zmaření celého plánu. Mimo jiné důvody uvádí, že sloučení není nijak k prospěchu Youngstown z důvodu vyhraněné obchodní politiky Bethlehem, pomíjející a nedbající zájmů místních (Coatesville, Bethlehem ku př.) a obává se, že i mnohé závody Sheet an Tube padnou za obět koncentračním snahám Bethlehem a jen ty jednotky, jež jsou nutné k doplnění kapacity Bethlehem, budou udrženy. Neopomenul upozornit na neúměrné odměny vedoucích činitelů Bethlehem, zatím co vedoucí osoby Sheet and Tube nestaly se nikdy milionáři. Poslední důvody více útočí na lokální patriotism místních držitelů akcií. Zřejmým cílem Eatonovým jest zrušení fuse a nemožnost jejího obnovení. Samostatná existence Sheet and Tube jest plně opodstatněna její posicí a eventuelní sloučení s Inland Steel a snad s Republic by bylo nesporně prospěšnější — jest dalším tvrzením a plánem páně Eatonovým. Tohoto cíle doufá dosáhnouti pomocí místních menších držitelů akcií, již asi sotva při novém hlasování by stáli za Bethlehem.

Soudní líčení ukázalo, že pan president Bethlehem E. G. Grace má jen skrovný plat 12.000 \$ ročně, plat nepřevyšující příjmy mnohého závodního většího oddělení jeho závodů. Jeho odměna za rok 1929 činila ale dalších 1,623.000 dolarů (asi 55 milionů Kč) a odměny dalších vedoucích osob činily úhrnem kol 3 milionů dolarů (přes 100 milionů Kč), jež byly rozděleny mezi několik osob a to i v dobách, kdy Bethlehem nevyplácela žádné dividendy svým akcionářům.

Tato okolnost živě rozvlnila hladinu Ameriky a byla živě komentována a celkem pokládána za nepřijemnou okolnost v dnešní všeobecné depresi průmyslové. Jest každopádně silným argumentem, jenž se může obrátiti ve prospěch pana Eatona. Ještě jiné okolnosti ukazují, že celá tato moderní bitva průmyslová není vybíravá ve svých prostředcích a vede se stejně urputně a tvrdošíjně jako kdysi bitvy u Verdunu a Yprů. Není jisto, jak celý spor dopadne, ale i schválení fuse nebude ještě znamenati porážku Eatonovy skupiny. Zrušení fuse — zřejmá výhra pana Eatona — nebude ale jistě koncem války, nýbrž jen změnou válečné taktiky. Záměnou otevřeného bojiště za zákopovou válku, jež bude mít asi dlouhé trvání. Dvě silné jednotky řízeny duchem skvělých průmyslových generálů pana Schwaba a Eatona nebudou se cítiti přirozeně tak lehce poraženy.

Jisto jest, že zboření bastilly nebylo účelem a vrcholným bodem francouzské revoluce. Sarajevský atentát byl jen povel, nikoliv příčinou světové války. Hlubší příčiny dlužno hledati v konfliktech a válkách, než jaké jsou zřejmě povrchnímu pozorovateli. Tak se zdá, že tato průmyslová bitva jest podobna sarajevskému atentátu — jest jen povel k neviditelné bitvě — k průmyslovému zápasu dvou principů, centralisace a decentralisace.

Amerika jest ohromně veliká země nejen geograficky, ale více svým bohatstvím a netušenými možnostmi hospodářského rozvoje. Jest nesporno, že dnešní hospodářské směry Ameriky jsou určovány finančními kolosy Wall Streetu. New York není Amerikou — jest jen malou částí Ameriky. Z New Yorku do Los Angeles jest velmi, velmi daleko. Vliv Wall Streetu není vždy pokládán za prospěšný hospodářskému vývinu celku.

Místní finanční skupiny průmyslových center: Chicaga,

Clevelandu, Pittsburghu a jiných nejsou tak slabými, aby nemohly vyhověti potřebám místního třeba i značného průmyslu. Politika Wall Streetu jest příliš vyhraněná bankéřská a postrádá někdy konstruktivnosti, a nedbá příliš mnohdy oprávněných a opodstatněných cílů lokálních a jest tudíž někdy na škodu místních zájmů, jež jsou v tak veliké zemi často plně a oprávněně zdůrazňovány.

Naproti tomu zájem místních silných finančních skupin jest těsněji vázán k místnímu okrskovému průmyslu a podnikání a musí tudíž více zdůrazňovati konstruktivnost. Wall Street může a musí zůstatí finančním centrem, jež jest povoláno k zmařování úkolů, na něž prostředky místních jednotek nestačí, a musí zůstatí velkorysým regulačním tělesem celého hospodářství státu a dnes vlastně takřka většiny světa. Není ale důvodu a celkem nezdravo, aby význam místních finančních a hospodářských jednotek byl zastiňován a potlačován monstry Wall Streetu. To jest asi jádrem decentralisačních snah v hospodářském životě dneška. Decentralisační směr jest zřejmě podporován osobou presidenta Hoovera a sekretáře pokladu Mellona, kteří v tomto duchu snaží se vésti politiku státu, která speciálně v poválečné době šla centralisačním směrem, který ale neukázal se hospodářsky zdravým a poněkud drahým systémem pro tak ohromný stát.

Centrem pittsburgského finančnictví jest pan Mellon sám se svou skvěle vedenou a silnou bankou, ovládající takřka úplně velký a slibný průmysl alumina a z velké části Westinghouse mimo jiné kvetoucí podniky průmyslové tohoto kraje. Representantem clevelandské skupiny jest pan Cyrus Eaton, jehož konstruktivní duch ukázal se nejen v organisování národních podniků plynu a elektřiny, ale i průmyslu gumového, jehož centrem jest clevelandský district. (Akron v Ohio.) Poslední jeho útvar Republic Steel jest jen dalším úspěchem jeho činnosti.

A tak zdá se, že aféra Youngstown-Bethlehem není jen boj o kujné trouby a několik patentů v tomto oboru a není jen boj proti vlivu silné a rozpínavé Bethlehem, ale jest jistým měřením sil a přehrou zápasu dvou hospodářských principů. Jest jen začátkem neviditelné bitvy finančně hospodářské, jež může míti dlouhotrvající průběh a jež může si vyžádati mnoho obětí, jako každá jiná válka. Jistě moderní bitva, v níž bude používáno všech zbraní a neúčinnější taktiky. Výsledek jest pravděpodobně daleký. Zákopová posiční bitva neviditelné války může trvati velmi dlouho, a bude vedena asi se střídavým štěstím. Jistě zvítězí princip rozumější, hospodářsky prospěšnější a zdravější — decentralisace.

F I L O S O F I E

Ferdinand Peroutka:

Nikoliv nepřítel.

II.

Konce Nietzscheova vědomého života jsou dosti známé. Jeho vynášení bylo vždy trochu chorobné. „Jsem silný dost, abych dějiny lidstva rozbil na dva

kusy“: tak píše i v soukromých dopisech. A končí tím, že rozesílá dopisy na evropské dvory, italského krále nazývá „svým milým synem“, svolává konferenci evropských vládařů do Říma; vzpomínám-li dobře, ukládá také papežovi nějaké úkoly, a podepisuje se „Dionysos“ a „Ukřižovaný“. Někteří jeho přátelé jsou tak plni uctivosti vůči tomuto duchu, že i když dostanou některé z těchto podivných závěrečných dopisů, zmožou se jen na uctivé ševelení a přemýšlejí, co asi mistr chtěl světu nového říci. Byli tak poníženi před jeho podobnostvými, že nedovolili si za těmito posledními výtvyry hasnoucího ducha postřehnouti strašný zmatek a slyšeti řvaní bestii, které se toulají nocí ducha. Profesor Overbeck byl nejkritičtější a nejméně uctivý: dostav takový dopis, spěchá do Turina a dopraví ubohého muže za vrata německého blázince. Tam, jak praví lékařský zápis, „majestátním krokem a vzhlížeje ke stropu nemocný vstoupí do svého pokoje a děkuje za velkolepé uvítání.“ Označuje se tu jako vévoda z Cumberlandu, tu jako císař; „žádá si ustavičně ženštin“, poznamenává ošetřující lékař; vede dlouhé vzrušené monology; tu a tam počne zuřit a musí být izolován; jí mnoho a gestikuluje mnoho; bojí se atentátů. I dnes je ještě trapno sepisovat tyto ponižující události. Ale nemusí-liž býti řečena plná pravda? Lékaři usoudili na progresivní paralysu. Za deset let potom Nietzsche umírá, nevyprav se již z temnot. Dionysos končí jako Ukřižovaný.

Tento konec sloužil mnohým jako vítaná námitka proti celé Nietzscheově filosofii: konec špatný, tedy je i všechno, co bylo před tím, špatné a podezřelé. Jiní snaží se udělat tento konec pokud možno hezčí, ačkoliv to těžko jde; skepticky ohledávají lékařskou diagnostiku; dokazují, že se Nietzsche nikdy syfiliticky nenakazil; také oni se bojí, aby stíny blázince ještě dodatečně nezahalily celé dílo, a aby v očích potomstva tento mrak neletěl zpět do dob, kdy Nietzsche tvořil svou filosofii. Ale nikoliv, trapnosti tohoto konce budtež plně přiznány i námi, kteří s dikem a bez podezření bereme hojně poučení z toho, co tento muž dříve myslel. Můžeme býti zavedeni na scesti? Troufáme si poznati, co jest bláznovství a co nikoliv. Věříme v kontrolu svého rozumu a nepotřebujeme happy end. Bereme jako životní fakt, že také muž, který jednou správně myslel, může se zbláznit. Život není idyla, a nejméně je idylou pro citlivé organismy. Týž citlivý organism, který dal Nietzscheovi tolik postřehnout a objevit, může podlehnout v katastrofě, kterou méně citlivý organismus by snad překonal. Tak se zdá, že zde filosofická pronikavost a osobní slabost prýští z téhož pramene. Co vlastně znamená konec Nietzscheův? Nic jiného, než že bylo tu kruté zapláceno za některé neobyčejné dary, které mu dala bohyň myšlení. Že tyto dary byly krajně nevýhodné pro osobní štěstí a že jako tvořily nejdříve podklad filosofie, tak tvořily potom podklad katastrofy. Že Nietzsche nikdy nebyl úplně zdrav.

Nedovedu dost dobře pochopit, co připadá na Nietzscheově filosofii tak podezřelé. Víím, že se pohybuje v krajních tóninách; že jeho útoky proti křesťanství někdy působí dojmem zuřivosti; že se dá skoro na každé stránce jeho sebraných spisů prstem ukázat, kterak tento moudrý muž přeháněl. Ale to vše jsou nepochybně spíše následky způsobu německého idealistického myšlení, ke kterému Nietzsche patřil, ať chtěl nebo nechtěl, než následky duševní choroby. Jestliže v devatenáctém století Němec myslel, byl pravidelně nad oblaky. Toužil po nějakém absolutnu, a jestliže skutečnost překážela

jeho systému, tím hůře pro skutečnost. Nietzsche má s idealistickou německou filosofií to společné, že mu chybí jakýkoliv oportunismus vůči skutečnosti. To byl právě rozdíl mezi německou a anglickou filosofií. Angličan, i když velmi přemýšlel, nikdy nebyl bez tohoto oportunismu a vždy si bručel do vousů: jak s tebou naložím, ó potutelná skutečnosti? Němec však v zanicení pozoroval jen vzlet svého ducha. Nietzsche sám měl k anglickému utilitarismu nenávisť pravého německého idealisty. O tomto rázu německého myšlení napsal rozkošně ironické stránky už Heine ve své „Romantické škole v Německu“. Praví tam, že povrchní francouzský blázen si neumí představit, s jakou svědomitostí a důkladností německý blázen provozuje své bláznění; vykládá vznik německého romantismu z té politováníhodné skutečnosti, že německá knížata zakázala myslitelům a spisovatelům své země zabývat se věcmi občanskými a takovými výbušnými tematy, jako je svoboda. Utíkali tedy němečtí spisovatelé do středověku. Nietzsche ovšem do středověku neutíká, ale přece jen má staré německé utíkání od přítomnosti trochu v krvi a utíká dvojím směrem: jednak až za středověk, do antiky, jednak do nepovědomé budoucnosti, k nadčlověku. Tento nadčlověk byl dosti dlouho pokládán za démonický výtvar. Budeme blíže pravdě, označíme-li jej jakožto výtvar idealistického německého profesora, klasického filologa, který studiem antiky udělal si jakousi představu člověka, jaký by měl být. Je-li vůbec možno více se uchýlit od skutečnosti a přítomnosti než filosofovati o nadčlověku? A může něco lépe dokázati idealistický, nadskutečný ráz takové filosofie? Nietzsche konec konců byl autorem idealistické utopie, i když idealisté v běžném slova smyslu byli jeho největšími nepřáteli a nikdy se neunavili, prohlašující jej za cynika. Věnuje-li někdo trochu pozornosti zvláštnostem německé filosofie, která vždy směřovala ke krajnostem, právě proto už, že ve svém idealismu odmítala kontrolu skutečnosti, nepotřebuje pro některé zvláštnosti Nietzscheovy filosofie vysvětlení pomocí duševní choroby. Nenapsal-li Schopenhauer čtyři svazky, aby dokázal, že lépe je nebytí než býti? A nedokazoval Hegel, že vše, co je, je rozumné, — což s hlediska zdravého rozumu vypadá jako dosti podezřelý závěr?

Je možno, aby chorobný člověk dovedl nám pověděti něco podstatného o zdraví a síle? (To je hlavní smysl Nietzscheovy filosofie; byl to velký hygienik; vše ostatní z toho jen vyplývá.) Bildungspilistři nejsou výmysl Nietzscheův. Bildungspilistři existují a ptají se: nevzdává-liž zlý konec tohoto muže dostatečné svědectví o bezcennosti toho, co myslel? I tak jemný myslitel jako Chesterton shledal, že Nietzsche se v soukromém životě bál krávy, a praví: jak může muž, který se bál krávy, hlásat sílu a nadčlověka? Nechci zkoumat, je-li to hluboká námitka. Ale je to takové, jako bychom se podezřívavě ptali: jak může tuberkulózní člověk prohlašovat, že nejlépe je být zdrav? Rozmysleme si věc: z Nietzscheovy choroby a hlavně z jeho konce dělala se námitka proti jeho filosofii. Není však možno, aby právě jeho choroba byla mu hlubokým zdrojem poznání? Co vlastně ví zdravý žlověk o podmínkách zdraví? Jest jako onen Carlylův sedlák, který pravil, že nemá žádného ústrojenství. Nepotřebuje si dělat myšlenky o tomto temat. Naivně přijímá dary života, jež se hrnou do jeho otevřené náruče. Konsumuje bez velkých obtíží dobré i méně dobré.

Chcete-li něco vědět o tom, jaké světelné podmínky jsou příznivý zrak, nesmíte se na to ptát muže se

LITERATURA A UMĚNÍ

A. Urban:

Ve filmovém Babelu v Joinville.

zdravýma očima; ten o tom ví málo; není mu třeba o tom uvažovat; jeho oči s hazardností zdravého orgánu polykají bez protestu každé osvětlení, které se naskytne. Chcete-li odborníka pro toto thema, musíte mezi svými známými nalézt někoho s churavými očima, zde teprve najdete někoho, jehož citlivost pro tyto věci je vyvinuta. Muž se zdravým žaludkem neřekne vám nic podstatného o rozdílu mezi škodlivou a prospěšnou potravou; může pohrdat takovým tříděním, protože by případně dovedl strávit i oblázky. Ale muž s churavým žaludkem dovede vám celou hodinu vykládat o potravě své objevy. Je nemocnější, ale chytřejší. Ze soukromého hlediska zajisté je lépe mít zdravý žaludek. Jestliže však někdo by se chtěl státí badatelem o potravě, měl by si přát, aby mu nebesa uštědřila žaludek churavý: dostal by tím dar nesmírné citlivosti pro věci svého badání. Muž, který má zdravé plíce, nemá mnoho citlivosti k otázce složení vzduchu; ale vezměte člověka, jehož plíce nejsou v pořádku. Dovede vám říci o atmosféře tolik odborných věcí jako městský fysik. Ve všech těchto případech právě choroba podporuje vědomosti.

Moderní psychologie vysvětluje vůbec vznik vědomostí teprve poruchami v instinktivním procesu. Nietzsche byl bytost abnormálně churavá. Nevyplývá z toho, co jsme naznačili, že musel mít abnormálně mnoho vědomostí o věcech zdraví a nemoci? Kdo lépe měl věřit na hony každé nebezpečí, které hrozí tělu nebo duchu, než tento muž, blízky zhroucení? Či citlivost měla být více vyvinuta než citlivost muže s tak velkou chorobností? Musil to být nejjemněji vyvinutý nástroj pro poznávání věcí zdraví a věcí choroby. Přímou ideální nástroj. Rozdělil jsem jeho filosofii na jeho objevy a na jeho závěry. Pripouštím, že jeho stav mohl mít nepříznivý vliv na jeho závěry; mohl je učiniti trochu nervosními, přeplatnými a pathetickými. Pokud se však jeho objevy o duchu a tělu týká, nemohlo ho k objevitelské roli nic tak příznivě uzpůsobiti jako právě jeho choroblivost, která dělala problém z věcí, jež pro zdrcující většinu vypadají samozřejmě. Jestliže někteří psychologové vůbec tvrdí, že churavý člověk více ví než zdravý, mohou citovat Nietzscheho jako nejslavnější případ ze svých annálů. Nietzsche sám napsal v „Soumraku model“: Nejvyšší typ svobodných lidí nutno hledati tam, kde se musí překonávat největší odpor: pět kroků od tyranie; je nezbytno, abychom měli potřebi býti silnými; jinak nebudeme silnými nikdy.

Jest možno, abychom podobně řekli o Nietzscheovu případu: nejvyšší typ vědomostí o zdraví nutno hledati tam, kde nutno překonávat největší nebezpečnosti: pět kroků od zkázy; je nutno, abychom měli zatraceně zapotřebi býti zdravými, jinak toho nebudeme mnoho vědět o podmínkách. Někteří lidé na pokraji zkázy nejvíce jsou povoláni k tomu, aby odhalili základní pravdy o zdraví. Nebudeme tedy Nietzscheovy choroby užívat jako námitky, naopak, oceníme její vysokou objevitelskou funkci. Představme si dva muže: Jeden sedí pohodlně v slunečním světle, druhý je uvězněn jako prorok Jochanan na dně hluboké studny. Muž nahore má zajisté více životních příjemností. Jde-li však o vidění hvězd ve dne, musíme dát přednost postavení muže dole ve studni: jen ten je uží. Pokud jde o osobní osud Nietzscheův, byl na dně hluboké studny; ale odtamtud, jak známo, lze vidět ve dne hvězdy. Do hluboké jámy choroby září hvězdy zdraví nejjasněji.

Šest měsíců uplynulo od chvíle, kdy napadlo panu Robertu T. Kane-ovi, dnešnímu generálnímu řediteli evropské produkce Paramountu, zřídit v Joinville u Paříže středisko výroby mluvicích filmů v hlavních evropských jazycích. Těch šest měsíců stačilo, aby z nápadu vyrostla již dnes skvěle organizovaná a bezvadně jdoucí výroba, která má dosáhnout číslice 90 filmů ročně a aby vznikl nejmodernější zvukový atelier na světě. Ve filmu jsme si zvykli na málo uvěřitelné výkony a zvláště americké tempo a americká velikolepost industrie stala se tak příslovečnou a běžnou, že jsme této se skorem přestali divit fantastickým ciframi a fantastickým pracovním výkonům. Nicméně realizace filmových atelierů na výrobu mluvicích filmů v různých evropských jazycích, kterou provedl Paramount v Joinville, stačí vyvolat náš údiv a předstihuje všechno, co dosud bylo ve filmu pokládáno za velkorysá a velikolepé. Neboť šest měsíců není jistě dlouhá doba od prvního nápadu k stavbě atelierů, kde je dnes stále zaměstnáno na 300 osob, sehnanych ze všech koutů světa, k najímání umělců ve všech koutech Evropy a k počátku produkce v jazycích francouzském, španělském, italském, německém, maďarském, švédském, polském, holandském, ruském, československém a portugalském. V příštím roce bude v Joinville natočeno 90 celovečerních mluvicích filmů v těchto jazycích, nehledě k četným krátkým a dodatkovým snímkům. Chceme-li srovnat, musíme si uvědomit, že před příchodem zvukového filmu natáčel Paramount ve svých amerických atelierech ročně 60 až 70 němých filmů a že v roce 1928 bylo ve všech francouzských studiích natočeno 94 filmů. Nutno připomenout, že v Joinville bylo nutno skorem všechno vybudovat od začátku, že nebylo ani lidí, ani zkušeností, a co je nejdůležitější, že se začínalo pracovat s mluvicím filmem, tedy materiálem, denně se vymykajícím z rukou rutiny a měnicím neustále svou tvářnost pod vlivem nových vynálezů a objevů.

Jak se vlastně stalo, že myšlenka se změnila ve skutek a že skutek přerostl myšlenku, je věc nám Evropanům celkem nepochopitelná. Mnoho lidí ani teď, když všechno se změnilo ve fakta, nebude chtít uvěřit, že Joinville existuje a jistě je mnoho těch, kdož pochybovačně krčí rameny a bručí o americkém humbuku a o švindlu. Joinville není však švindl, Joinville je nezměnitelná skutečnost a nutno konstatovat, že všechno, co tiskové agentury společnosti Paramount pošlují do světa, je čirá a stoprocentní pravda. Ateliery v Joinville stojí a filmy v různých evropských jazycích se v nich opravdu natáčejí a to skutečně filmy celé, nikoliv jen nějaké scény nebo verše.

Několik stanic od Paříže, jen půl hodiny vlakem je vzdáleno městečko Joinville, které se nijak neliší od ostatních předměstských obcí pařížských. Ani ateliery, vzdálené jen několik minut od nádraží, nevypadají nijak slibně; teprve vchod nám ukazuje, že nad francouzskou ležérností převládla americká organizace a že uvnitř jeho zdí letí život prudším tempem, než v nedalekých kavárnách, kde občané třímají místo zbraní v rukou bursovní zprávy. Hned na dveřích vrátňného vidíme neklamně důkazy o jsoucnosti této organizace a náš zrak se zastavuje na cedulce, na níž jsou rozkazy pro tvůrce českého

filmu. Tónem, který nepřipouští pochybností o tom, že jde o tón nařizovací, oznamuje se začátek filmování na devátou hodinu ránní a konec se určuje na 7. hodinu večerní; oznamuje se, co se bude filmovat, které scény, čeho bude při nich třeba, v jakých toaletách musí herci přijít. Na několika řádcích je stručně řečeno všechno. Pohlédneme na ostatní cedulky, na nich jsou podobné rozkazy pro režiséry a herce filmu švédského, francouzského a španělského. Jen jedna věc je na všech stejná a tou je název filmu: *A doctor's Secret*, Tajemství lékaře. Přesnost, stručnost a naléhavý tón těchto rozkazů může nám stačit, abychom pochopili příčinu úspěchu americké organizace a skutečnost, že mohla vytvořit takovou filmovou výrobu.

Odbočme však trochu zpět a poslyšme generálního ředitele Paramountu, pana Roberta T. Kanea, jak ateliery vznikaly. Pan Kane býval již před válkou ředitelem různých filmových společností v Americe, po válce byl několik let produkčním ředitelem společnosti Paramount a pak se stal samostatným výrobcem. Když na sklonku minulého roku se objevil problém, jak překonat nesnáze, které způsobil zvukový a mluvicí film dosavadní mezinárodnosti filmu, Kane se dlouho nerozmýšlel. Odjel do Evropy a po krátké cestě se usadil v Paříži. Viděl, že není možno, aby se evropskému obecenství předváděly mluvicí filmy v anglickém jazyku a poznal, že je veťa po staré mezinárodnosti němého filmu, jemuž se rozumělo všude na světě. Kane si uvědomil, že Američanům hrozí ztráta evropského trhu a hledal proto cesty, jak tomu zabránit. Mimo to byl tak dalece praktickým Američanem, aby viděl, že evropské národy potřebují mluvicích filmů ve svých vlastních jazycích a že nemají zatím možnosti si je dělat samy. Poznal že, zřízení samostatné výroby v každé jednotlivé zemi nebude zatím dobře možno a proto se rozhodl, že zřídí výrobní ústředí, kde se bude natáčet film hned v několika řečech najednou. Výhody natáčení filmu v jednom místě v několika řečech v téže době byly mu hned zřejmy: bude sice nutno dělat každý film znovu a zvlášť, přece se však ušetří na některých položkách: libreto se koupí jen jednou a jedněch interiérů se dá užít tolikrát, kolik se bude na jedno libreto dělat filmů. Najal si tedy starý atelier francouzské firmy Gaumont v ulici de la Villete a atelier v Joinville. V krátké době zorganizoval výrobní společnost a natočil několik krátkých snímků a jeden celovečerní film v řečích francouzské, španělské a švédské.

Na začátku letošního roku bylo již velkým americkým produkčním firmám jasné, že jejich evropský trh je silně ohrožen. Evropské obecenstvo zamítalo anglicky mluvicí filmy prostě proto, že jim nerozumělo. Evropský trh byl však do značné míry studnicí, z níž se čerpaly zisky amerických výrobních společností, kdežto americký trh stačil na krytí režie. Některé z velkých amerických výrobních firem chtějí si pomoci tím, že natáčejí pro Evropu filmy jen zvukové, pokud možno s malým užitím dialogů. Páni Zuckor a Lasky, majitelé jedné z největších amerických výroben Paramountu, byli však jiného názoru a rozhodli se akceptovat systém, který začal praktikovat Kane. Koupili od něho nápad, ateliery a koupili i jeho samého. Dnes je pan Kane generálním ředitelem evropské výroby Paramountu. Ještě dnes vrtí někteří filmoví magnáti američtí nad odvahou pánů Zuckora a Laskyho hlavami a tvrdí, že se jejich evropská výroba nemůže rentovat. To je věc, která skutečně dosud není jasná a nejbližší budoucnost ukáže, kdo měl pravdu. Kalkulace Paramountu není veřejně přístupná

a proto je těžko se o ní rozhovět, je však velice smělá a odvážným vždy přeje štěstí, hlavně když odvážlivci pocházejí z Ameriky. Uvidíme. Nutno však poznamenat, že Paramount se rozhodl natáčet především filmy národů, jejichž jazyková oblast je značně rozsáhlá a pokud jde o národy malé, tedy vybral takové, které mají ve Spojených státech značně menšiny. Jistě důležitou položku kalkulační na příklad u českých filmu hrají dva miliony našich krajanů v Americe, kteří budou schopni zaplatit za předvádění českých mluvicích filmů třeba i více, než celá československá republika.

Po příchodu Paramountu bylo rozhodnuto opustit starý atelier v ulici de la Villete a výroba se úplně přestěhovala do Joinville, kde před několika měsíci byly dva staré ateliery Gaumontu a několik menších budov. Paramount tam vystavěl šest nových rozsáhlých atelierů a mimo to mnoho kancelářských a pomocných budov: laboratoře, šatny, skladiště, garáže, restaurační budovu a tak dále. Kde před několika měsíci bylo jen několik francouzských zaměstnanců, jsou dnes zaměstnání lidé z celého světa. Byly angažovány technické síly z celé Evropy, z Francie, Spojených států, Anglie, Polska, Švédska, Československa, Německa, prostě snad z každé evropské země pracuje dnes v atelierech aspoň jeden člověk. K technickým zaměstnancům přidružují se armády herců a hereček, rovněž z celé Evropy: neustále se střídají, přicházejí a po 14 dnech nebo 3 nedělích zase odjíždějí. V Joinville se letos v červenci a srpnu sešel skutečný výkvět dramatických umělců Evropy a jak známo, také od nás tam přišlo několik významných jednotlivců.

Pracuje se pokud možno s nejmenší ztrátou času. Když bylo zvoleno vhodné libreto, starají se scenaristé o to, aby bylo přeloženo do všech jazyků, v nichž bude nafilmováno. Ředitelství Paramountu v každé zemi dostane rozkaz, aby se postaralo o dobré herce a vypravilo je do Paříže. Krátce po příjezdu do Paříže, bez dlouhého rozmýšlení a ztrácení času se začíná filmovat, někdy ještě v den příjezdu herců. Všechno jde rychlým tempem, které je umožněno tím, že k filmování je již zpravidla všechno připraveno, kostymy i interiéry a také herci už znají aspoň částečně své role. Herci bydlí buď v Joinville a pokud jsou v Paříži, postaral se Paramount o pravidelnou spojovací službu mezi atelierem a ústředními kancelářemi v Rue Meyerbeer u Opery. Velké autobusy spojují obě místa několikrát denně.

Před rokem byl v Praze předveden první zvukový film *Loď komediantů*. Za rok na to natáčeji se již v našich atelierech první mluvicí filmy české a v Paříži organizuje americká výrobní filmování českých snímků. Je to jistě vývoj hodně rychlý a překvapující a nenadáli se ho ani ti, kdož měli ve zvukový a mluvicí film plnou a naprostou důvěru. Co bude s mluvicím filmem za další rok?

D O B A A L I D Ě

Robert Boucard:

„Leviathan“ musí ke dnu.

(Válečné úklady „Leviathanu“?)

Uveřejňujeme kapitolu z knihy Roberta Boucarda „Les dessous de l'espionnage anglais“ (Editions de France), v níž je zachyceno mnohé z málo známého zákulisi světové války.

Je známo, že LEVIATHAN byl největší parolodi, sloužící k přepravě amerických vojsk do Francie.

Prítomnost

Němci se rozhodli od počátku této služby, že jej potopí a vynaloží plné úsilí, aby se zbavili tohoto mořského obra, jehož útroby mohly skrýti celý pluk.

Mnoho nepřátelských ponorek dostalo příkaz torpedovatí jej, celé měsíce snažily se provést tento záměr, ale marně, poněvadž odjezdy LEVIATHANU byly vždy pečlivě tajeny a jeho průvod byl nejznamenitějším z toho, co kdy brázdilo Atlantik.

Agenti britské „Intelligence Service“ ve shodě se zřizenci „Tajné služby americké“ byli zvláště přikázáni k dohledu nad transportem, aby zabránili jakékoliv sabotáži, která by mohla být spáchána na palubě. Vešlo totiž ve známost, že Němci v zoufalství, že jej nemohou torpedovatí, rozhodli se vyhodit jej do povětří pomocí pekelného stroje.

Před každým odplutím byla loď i posádka pečlivě prohlédnuta a při jízdě ostře střežena.

Jednoho dne, díky zachycení nepřátelské depeše, dozvěděly se dozorcí úřady severoamerické, že jakýsi důstojník německého námořnictva má v přestrojení za amerického vojáka vloudit se v nejbližší době mezi cestující LEVIATHANU a pokusit se jej zničit.

Dohled se zdvojnásobil a mužstvo bylo při nalodování prohledáno do nejmenších podrobností. Všichni spolupracovali na odhalení podezřelých, poněvadž věděli, že na tom závisí jejich život. Ale tehdy nebylo nic objeveno.

Později, v lednu 1918, upozornili angličtí zvědové v Mexiku „Intelligence Service“, že v jednom bostonském hotelu je jeden německý špion, který se tam usadil pode jménem Roberta Morrise z Chicaga.

Tento muž tvrdil, že je bankéř a že přišel do Bostonu, aby zde našel příbuzného, právě zařazeného do vojska Spojených států.

Zároveň se dozvěděli, že tento Robert Morris je pokládán za velmi originelního muže se spády poněkud podivínskými.

Když si našel pokoj, v nejvyšším poschodí hotelu „Black Bay“, odkud přehlédl celé město a jeho okolí, tu projevil tento zvláštní cestující přání zřídit pod svým stropem ocelovou kupoli.

Tvrdil řediteli hotelu, že od jednoho úrazu, který se mu přihodil pod sádrovým stropem — tento se zřítíl, zatím co on spal, a poranil ho těžce na hlavě — nemůže klidně spát jinak než pod kovovou klenbou.

Robert Morris byl přirozeně ochoten velmi štědře vyrovnat všechny práce spojené s touto přestavbou a hotelier vyhověl této fantazii, pokládaje tuto žádost za neškodnou manii.

Několik dní po skončení tohoto podivuhodného ubytování zjistila k svému velkému překvapení námořní policie, bezdrátová telegrafie „Navy Yardu“ v Charlestonu, nové vlny v ovzduší, vysílané přístrojem o velkém napětí a značné mocnosti.

Pět následujících týdnů agenti „Tajné služby“ střídali se při zachycování a umístili theoreticky zdroj nového vysílání do Bostonu, nějaké tajné stanici. Všechny výzkumy končily u hotelu toho Roberta Morrise, hlášeného již mexickými zřízeními.

„Navy Yard“ v Charlestonu vynaložil nyní všechno úsilí na dešifrování zpráv, vysílaných německým špionem. Konečně se podařilo rozluštit znění poslední věty:

„Přípravy k potopení lodi skončeny.“

Jednalo se opravdu o LEVIATHAN a bylo nutno rychle zkrášlit plány Roberta Morrise.

Aby byl zjištěn komplot v celém rozsahu, rozhodli se příslušní činitelé nechat zatím Roberta Morrise na svobodě. Spokojili se s jeho střežením.

Jedné noci stanice „Navy Yardu“ v Charlestonu užila isti a vysílala na vlně, které užívala tajná stanice v hotelu „Black Bay“ tuto zprávu:

„Nic nového? Čekáme netrpělivě zprávy.“

A Robert Morris se chytil na udíci, kterou mu hodila „Tajná služba“. Bez nějakého podezření, s vírou, že odpovídá jednomu ze svých korespondentů, oznámil:

„Ano. Jeden z našich se nalodí na parník, aby ho potopil.“

Poněvadž LEVIATHAN měl nazítří odplout, usoudilo se, že právě on se měl stát obětí tohoto útoku.

Výjimečně přísný dohled byl ihned zorganizován na palubě. Několik důstojníků „Lodní tajné služby“ se usadilo u můstku, aby mohli lépe prohlednout vojáky posílané do Francie.

Agenti „Intelligence“ prozkoumali již více jak tisíc mužů, když upoutal jejich pozornost jeden voják, těžce kráčeji. Vypadalo to, jako by byl raněn na noze, což bylo podezřelé, poněvadž oddíly tohoto vojska již dlouho nebyly unavovány pochody a všechny trupy expedované do Francie jako posila byly podrobeny velmi přísné lékařské prohlídce.

Raněný byl zvědy zastaven a vyzván, aby se odebral do jedné z lodních kabin. Přes protesty byl úzkostlivě prohledán.

Nejdříve u něho našli fotografii kaisra a císařovny, pak tužku neobvyklé šířky, v níž byly zasunuty malé svítky papíru, ovinitých naolejovaným hedvábím snad proto, aby je vlhkost nepoškodila.

Na těchto papírech byla napsána šifrovaná zpráva. Měla být poslána znalcům do Charlestonu k zjištění obsahu, když tu při prohlídce bot podezřelého se oddělil podpatek a vypadla miniaturní knižka, která tam byla skryta.

Tato liliputánská příručka byla právě pomůckou, sloužící k rozluštění poselství ukrytého v tužce. Bylo tedy nyní poměrně snadné odhalit klíč a přeložit ho:

„Potopil jsem „Leviathan“ podle rozkazu. Přejí si, aby můj vlastenecký čin ulehčil vítězství mé tak milované vlasti.“

Podepsán Fritz Oppenheim (z Darmstadtu)“.

Nebylo pochyby: pekelný stroj byl na palubě.

Ve spěchu byla vyklizena loď a odjezd byl posunut na pozdější datum.

Čtyři dny byl LEVIATHAN prohledáván a konečně se na něj přišlo. Byl ukryt v nevině krabici mýdel. Byla to strašná dávková dynamitu, jehož síla byla schopna zničit celou new-yorskou ulici.

Pokud jde o svítky papíru, měly býtí pravděpodobně shozeny do moře připevněny k záchrannému pasu a zde, na místě předem smluveném, měly býtí sebrány některým německým podmořským čtunem.

Po zajištění Fritze Oppenheima mohla jistě „Intelligence Service“ přistoupit k zatčení Roberta Morrise. Ona však dala přednost pouhému dohledu nad ním a k přijímání zpráv a rozmluv s jeho korespondenty.

Uvidíme, že maniak z hotelu Black Bay nebyl odrađen prvním neúspěchem. Sledoval tvrdošijně svůj cíl: zničení LEVIATHANU.

Jestliže „Tajná služba“ střežila se uvěznit Roberta Morrise, pak tím spíše dala ho úzkostlivě hlídati dvěma svými nejlepšími lidmi, Billy Masonem a Jacksonem.

Aby se jim to ulehčilo, bez vzbuzení podezřívavé pozornosti, oba muži dali se najmouti jako komorníci a Billy byl tak šťasten, že byl přijat ke službě v posledním poschodí, kde byl ubytován vyzvědač.

Robert Morris jedl pouze ve svém pokoji a vůbec z něho nevycházel, ani v době, kdy se uklízelo. Bylo tedy úplně nemožné vniknouti k němu za jeho nepřítomnosti a sebrati zde doklady nutné k soudnímu řízení.

Při své službě oba detektivové všimli si v pokoji Roberta Morrise dvou zavazadel ohromné váhy a nadprůměrných rozměrů. Obě byla pečlivě zavřena dvěma imposantními visacími zámkami.

Při nočním slídění postřehl Billy Mason, ukrytý za dveřmi, zcela jasně hluk dynamu a zvuky typické přístroji radiotelegrafického vysílání.

Podezřelé kufrы obsahovaly stanici bezdrátové telegrafie, která již byla zachycena lodní policií v Charlestonu.

Poselství rozbíhající se vzduchem z hotelu Black Bay byla stále sbírána Intelligence Servici, ale stala se náhle nesrozumitelná od zatčení Fritze Oppenheima.

Robert Morris pokládal za moudřejší změnití chyfy. Přes největší úsilí znalců nepodařilo se teď jeho zprávy rozluštití.

V této době LEVIATHAN skončil třetí přelavbu New York—Brest, tam i zpět a uchystal se převézt do Francie nové trupy.

Po neúspěchu prvního pokusu Fritze Oppenheima organizoval asi zvěz z hotelu Black Bay druhý atentát. Teď bylo na Billy Masonovi a Jacksonovi, aby zhatili jeho zločinné plány.

Intensita dohledu byla zdvojnásobena, ale záměry Roberta Morrise zůstaly stále neproniknutelné.

Jednou ráno Jackson zpozoroval znepokojen nepřítomnost svého druha. Spojil příčinu její ihned s vyzvědačem a běžel vyhledat ředitele hotelu, aby mu odhalil svou skutečnou totožnost.

Oba dali se ihned do hledání Billyho a obávající se o jeho život, vyrazily dveře Roberta Morrise.

Zde se objevilo jejich zrakům podivné divadlo. Přeházená světlice svědčila o tuhém zápasu, který se zde svedl. Bylo slyšet těžké vzdychání. To vycházelo z jednoho kufru, odkud Jackson vytáhl svého spíše mrtvého než živého nešťastného kamaráda Billyho, svázaného, s ucpanými ústy.

Dík pečlivému ošetření byl agent „Tajné služby“ během několika hodin přiveden k životu, ale jeho slabost byla tak velká, že nemohl ze sebe vypravit ani jediné slovo.

Celou noc bděl nad raněným, který byl skoro udušen a měl na krku hluboké a bolestné stopy rdoušení. Teprve druhého dne ráno nabyl vědomí.

Když jeho mozek začal vnímat skutečnost, Billy si vzpomněl na útok, jehož se stal obětí, když ho Robert Morris překvapil, jak poslouchá za jeho dveřmi.

Rychlý zápas se rozpoutal mezi oběma muži. Ale Morris, nevěšdní fyzické síly, ovládl situaci, stáhl šátkem krk nešťastného detektiva a přesvědčen, že ho již zardousil, zavřel ho do jednoho ze svých zavazadel, aby se tak zbýl jeho těla.

Svoje vzpomínky skončil Billy vypovězením všeho, čeho byl svědkem a náhle, zdvihaje se na posteli vykřikl s vytřeštěnými očima: „Zadržte odjezd LEVIATHANU, důstojník James je na palubě...“ Pak raněný omdlel vysílením.

Když Billy Mason učinil toto důležité odhalení, Leviathan právě odplul do Brestu.

Charlesterská stanice „Navy Yardu“ telegrafovala tehdy okamžitě na tuto loď, aby se vrátila plnou parou zpět do New Yorku pod záminkou, že má ještě nalodit velmi význačnou osobnost.

Předpokládalo se totiž, že jestliže se důstojník James dozví o této zprávě, nebude moci podezřívati důvod tohoto náhlého rozkazu k návratu, naopak vyčká s uskutečněním svého zločinného záměru až do té doby, kdy bude i tato význačná osobnost na palubě.

Je třeba podotknout, že Robert Morris po uzavření detektiva do zavazadla přijal skutečně ve svém pokoji hotelu Black Bay návštěvu důstojníka Jamesa, s kterým se volně bavil, neobávaje se již indiskretních uší.

Ale Billy Mason přes svá zranění a roubík, který ho dusil, uslyšel několik velmi závažných vět, jako na příklad:

„Počítám na Vás, nadporučíku Jamesi. Nalodte se na LEVIATHAN se „vším potřebným“, ať už to tentokráte s ním skončíme...“

Odjezd obrovské parolodi byl nepředvídaně urychlen o několik hodin, jen tak tak, že ho nadporučík James nezmeškal.

Všichni vojáci byli již na lodi, můstky zdviženy, vše připraveno k vytažení kotev, když se u velitele přístavu hlásil důstojník s žádostí, aby mu dal k dispozici hlídkovou motorku k dostižení lodi, která začla manévrovat k odplutí.

Nadporučík James zřejmě velmi spěchal a když se vykázal formálním rozkazem ministra války, který mu povoloval nutné třeba mimořádné nalodění na „Leviathan“, tu velitel přístavu dal svůj souhlas, aby byl dopraven motorovou loďicí až na loď, která již odjížděla.

Tentokrát by byla tato nádherná loď bez důvtipu a obětavosti Billy Masona velmi pravděpodobně ztracena. James totiž skutečně nesl ve svých zavazadlech zásobu důmyslných výbušných látek, které mohly způsobit strašné účinky.

Jakmile kapitán přijal zprávu charlesterského „Navy Yardu“, aby se vrátil, dal rozkaz, aby se „Leviathan“ rychle obrátil k New Yorku, jak bylo radiotelegraficky poručeno.

Sotva se parolod zastavila, přistál k ní s hlídkovým člunem Jackson v čele čtyř policistů.

V tomto okamžiku nadporučík James pochopil, že je ztracen. Chopil se kompromitujících zavazadel a vrhl je přes palubu.

Tento čin neušel pozornosti detektivů, kteří jej v rychlosti obklopili a zatkli ho.

Jako muž, který zná svou hru, nadporučík James nesnažil se zapírat.

„Přiznávám,“ řekl, „že jsem Němec. Vyhozením LEVIATHANU chtěl jsem být užitečný své vlasti.“

Agenti „Intelligence Service“ museli tehdy chrániti špiona proti rozruženým vojákům, kteří žádali, aby nadporučík James byl poslán přes palubu za svými zavazadly.

Předán válečnému soudu, vyzvědač neztratil ani chladnokrevnost, ani určitou nadutost.

Když se prezident vojenského soudu ptal obžalovaného, jak se chtěl zachrániti, kdyby byl provedl svůj záměr, tu James hrdě odpovéděl:

„Co záleží na mém životě. To nic neznamená při srovnání se službou, kterou bych byl prokázal své vlasti vyhozením LEVIATHANU a jeho cestujících do povětří.“

Na lavici obžalovaných vedle Jamesa vidíme Roberta Morrise, který byl rovněž souzen ze zločinu pokusu vraždy.

„Proč jste zvolil právě nadporučíka Jamesa,“ tázal se prezident hosta z hotelu Black Bay, „k vykonání tohoto strašného poslání?“

„Poněvadž je to můj syn,“ odvětil prostě Robert Morris.

Vyšetřování dokázalo, že mluvil pravdu. Přeložil M. K.

POVOLÁNÍ A ZÁLIBY

Jaroslav Jara Adlof:

Sokolská vítězství — „za nejvyšším cílem?“

Jiná cena sokolských vítězství doma a jiná za hranicemi.

„Pomáhejte vítězit!“ byla prý poslední slova Palackého. Není sporu o tom, že běželo mu o to, pomáhat vítězit n á r o d u, či jak bychom dnes mohli vyjádřit přesněji než tehda v době nesvobody, pomáhat vítězit č e s k o s l o v e n s k é v l a j c e všude po světě. Jak často čteme v Tyršových úvahách: jít z a cí l e m n e j v y š š í m. Pohlédněme nyní, jak Sokolstvo dostává své povinnosti „pomáhat vítězit československé vlajce“ a zda opravdu „jde za cílem nejvyšším“. Nejvyšším cílem a nejvyšším závodem, v němž sokolstvo se již léta snaží vítězit, je dnes závod „Mezinárodní federace tělocvičné“, jak říkáme my v češtině, či „Mezinárodní federace gymnastické“ podle názvů — a také p o j m u s v ě t a ostatního. Tento „mezinárodní tělocvičné-gymnastický svaz“ koná svoje závody od r. 1903, bylo těchto závodů celkem dvanáct, Sokolstvo účastnilo se desíti a z těchto desíti vyhrálo š e s t k r á t, úspěch to jistě velice pěkný. Jsem dalek toho, úspěch tento nějak podceňovati, tím spíše, když sám dvakrát co sokolský závodník účastnil jsem se vyhledávacích závodů, na nichž sokolské družstvo pro tyto mezinárodní závody bylo vybíráno a i když jsem se v družstvu neumístil, nebyl jsem nikdy mezi posledními. Nicméně právě jako bývalý závodník chtěl bych upozorniti, že naše sokolská vítězství dosavadní vesměs mají j i n o u c e n u n a s d o m a a d o c e l a z a s j i n o u — a ř e k n ě m e

hned: mnohem menší za hranicemi! Proč? Příčin je několik a vytkneme jen hlavní, takové, které jsou srozumitelné i laikovi.

Sokol je v očích světa jen spolek gymnastický.

První příčina je již v tom, že v celém velikém skutečném světě anglosasko-francouzském pojem „tělocvik“, „tělocvičný spolek“, „tělocvičná práce“ a pod. nemá nikdy ten široký a bohatý obsah, zahrnující v sobě nebo totožný téměř s „tělovýchovou“, nýbrž všude ve světě slovem i pojmem tím jmenují a ztotožňují jen gymnastiku. Všechna dosavadní vítězství sokolská v očích ciziny, ať již středoevropské či v tisku opravdu celého světa, měla a budou mít cenu jako vítězství v gymnastice.

Protestovat proti tomu můžeme jak chceme, skutečnost tuto však tím neodčiníme. Právě poslední závod v Lucemburku, kdy nakonec počítán byl výsledek jen podle závodu gymnastického, závodů na nářadí, ukázal tuto skutečnost nad slunce jasněji. Tělocvičné spolky samy — i když proti hlasu našemu se to stalo — rozhodly, že hlavním činitelem je úzký obor gymnastiky.

Chceme-li se tedy držeti pravdy, pak musíme přiznati, že svět se na nás i nadále bude dívat s hlediska věcného jen jako na vynikající gymnasty, to jest specialisty tělocviku nářadového, potud, pokud Sokolstvo se bude utkávat — třeba vítězně — jen s národy a sdruženími gymnastickými.

Gymnastika v měřítku světa je vlastně jen, a bychom tak řekli, „středoevropská záležitost“.

Nic nezmění na mém tvrzení námitky, jež lze čekati od odborníků, kteří snad budou spínati ruce nad tím, že jako bych nevěděl nic o gymnastických spolcích v Americe a Anglii a jinde ve světě. Je pravda, že jsou po celém světě tu a tam rozestety spolky a společnosti gymnastické, ale to vše nic nemění na tom faktu, že tělovýchova pomocí nářadí má opravdu významnou a mnohou posici jedině ve střední Evropě, rozšířenou v Francii. Nestačí totiž prostě jmenovat členy Mezinárodního svazu gymnastického, členem je na př. i Norsko a Švédsko a Anglie a Spojené státy americké, je třeba přihlídnouti k tomu, jak se v které té zemi tělocvik-gymnastika pěstují a jakou v á h u to, ono sdružení tělocvičné ve své zemi má! Zkušení bratři, kteří se účastnili celé řady zájezdů do Francie, ujišťují mne na příklad, že slovo gymnast ve Francii má daleko menší váhu než slovo Sokol v Československu nebo Jugoslavii, gymnasté ve Francii co spolek mají sotva takovou „váhu“ ve veřejnosti jako u nás spolky hasičů. Ani zdaleka není to prý ve Francii organisace takového všennárodního veřejného významu jako Sokol. Jedině švýcarští gymnasté a pak — němečtí turnéři požívají — podle referátů v odborném sokolském tisku — ve svých zemích podobné vážnosti jako Sokolové.

Lze se potom diviti, že na ty největší mezinárodní závody této gymnastické Federace přijdou nejvyšší odborní zpravodajové z několika středoevropských zemí? „Místní tisk choval se k závodům mezinárodním nevěšmavě, takže propagace tiskem byla velmi malá,“ píše sokolský zpravodaj ve „Věstníku sokolském“ v srpnu 1930.

Připomeneme-li si pak, že ještě ani jednou se po válce nestalo, aby v šic h n i národové, kteří jsou členy Fe-

derace, závod obeslali, dojdeme k tomu, že nakonec celý „mezinárodní závod“ zúží se v závod mezi několika málo zeměmi, takže „propagace tiskem“ je vůbec malá, nestojí často za řeč. Mohl bych jen z „Věstníku sokolského“ samého vybrati řadu příkladů o tom, jak cizina a její tisk odbývá všechna ta sokolská mezinárodní vítězství několika řádky, uvedu ale jen jeden typický, týkající se země nám nejvíce nakloněné, Francie. R. 1921 byla pořádána veliká sokolská výprava na slet gymnastů v Lille, zvláštní družstvo mužů dřelo kolik neděl, zvláštní družstvo žen nacvičovalo kolik měsíců překrásný, ale nesnadný rej kuželový při hudbě Pospíšilově, nu a nakonec sám „Věstník sokolský“ přinesl tuto bilanci vši té práce: „Tedy v novinách francouzských doslovně otištěny všechny proslovy, řeči, přípitky, popsány schůze a bankety, ale cvičení samo odbyto několika větami, ač výsledkům závodů (mezi domácími závodníky!) věnovány celé strany.“ Tím slovem „noviny“ míní se ovšem tisk veškerý, tedy i místní. Tisk opravdu světový, noviny opravdu významné, zacházejí s gymnasty a gymnastikou ještě o něco hůře. Tak na př. „Matin“ shrnul svůj posudek o hlavním veřejném cvičení, konaném v přítomnosti hlavy státu, presidenta republiky, v tuto příznačnou větu: „Nastupují krásní hrdinové z Joinvillu (vojenská škola), belgické sdružení vybraných atletů, nevyrovnatelná družina Sokolů, rozkošný zástup dívek francouzských a Sokolek s nohama bezvadnými budoval odvážné skupiny, zmohly hračkou nářadí a okouzly harmonickými pohyby.“

Před tím zájezdem napsal týž „Věstník“ tato okřídlená slova o účelu a cíli onoho sokolského zájezdu: „Výprava letošní pod barvami vlastního státu vyjela do světa, aby pověděla, kdo a jací jsou ti Čechoslováci, jichž jméno se tak náhle vynořilo.“ Podařil se tento cíl dosáhnouti?

Do „světa“? Jak dlouho se u nás ještě bude myslet, že Francie je „svět“?

Sokolstvo musí v duchu Tyršově hledat nové, vyšší, nejvyšší cíle ve svém závodění a vítězení!

Jednotlivec roste tím, že vybírá si vzory a hledí nejprve těchto vzorů dosíci, a vyrovná-li se jim, roste dále jen tím, snaží-li se je předčítí. Podle Tyršovy filosofie vykládají sokolští vzdělavatelé, že život je boj, ale bylo by dobré, kdyby se tato filosofie doplnila poznámkou, že v dobách míru se spíše závodí než bojuje. Lidé se dnes neporážejí navzájem, lidé se dnes spíše předstihují! Ale nejde vůbec o slova, nejde o scholastické spory toho druhu, jak se pěstují nyní s oblibou v Rusku na příklad nad „učením“ Leninovým, kde je plno rozporů taktických i skutečných. Tyršovo „evangelium“, abych užil slova, kterého rádi užívají sokolští pracovníci, je tak jasné a srozumitelné, že nelze je vykládati několika způsoby.

Je dnešní „mezinárodní závod gymnasticko-tělocvičné federace“ nejvyšším cílem v sokolském závodění podle programu Tyršova?

Závody tyto jsou z doby daleko pozdější, Tyrš sám osobně nemohl se tedy vyjádřiti. Promysleme však bedlivě slova, která napsal Tyrš v r. 1870 za svého pobytu v kantonu svatohavelském ve Švýcarech a která uveřejnil rok nato v prvním časopise sokolském c pro gram, a připomeňme si, že dodnes tento článek o „úkol, směru a cíli“ sokolském platí v plném svém znění!

Snad slohu bylo by možno co namítat, snad pathosu, ne však věci a ne logické důslednosti.

„Však ovšem nutno, aby každý jednotlivec, každý spolek v oboru svém se všemi silami činil, by každý v odboru zvoleném za cílem nejvyšším se ubíral,“ praví Tyrš, a následující dvě věty podtrhuje celé, my však pro názornost podtrhneme jen některé pojmy: „Jen tam, kde věc k těm koncům dovedena, že netřeba porovnání se vší cizinou se ostýchat a bát, jen tam dostáno úloze v životě národa a vší snaze vytknuté. Kdo méně chce, je jako by nechtěl nic!“

Zastavme se zde trochu a uvažujme. Není sporu o tom, že spolek Sokol má v oboru svém tělovýchovu či tělocvik mladých i starých a že také jinde v cizině jsou spolky, které tělovýchovu starých i mladých mají ve svém oboru. Ale ne všude ve světě mají v oboru svém hrazdu a bradla a kruhy a koně a přec jen nelze říci, že by tam nebylo tělocviků a že by tam nebylo závodníků, kteří by nesnesli porovnání se vší cizinou. Není sporu o tom, že v gymnastice je Sokol opravdu „spolek, v oboru tomto jeden z nejlepších“ — nemožou říci nejlepší z toho důvodu, že není dosud s dostatek jasno, nejsou-li Švýcaři, kteří nás jednou porazili, rovnocenní nebo snad lepší a nemožou přecházeti mlčením skutečnost, že dosud nikdy jsme se my, Sokolové, neutkali v závodě s německými turnéry, kteří mají rovněž vynikající závodníky nářadové.

Ale což málo vynášejí se odborní teoretikové (a někdy i praktikové) tím, že Sokol pěstuje nejen nářadí, ale i tělocvik prostý, lehkou atletiku? Což nejsou zřizována letní cvičiště, leckde tak moderní, to jest tak dokonalá, že platí za vzor a snesou porovnání opravdu se vší cizinou?

Nechce Sokol také v tělocviku prostém, lehké atletice, činností různou a všestrannou nad jiné národy vyniknout?

V „oboru svém zvoleném“ má Sokol tělocvik prostý, lehkou atletiku již od roku 1871, kdy zařadil jej do své soustavy sám Tyrš, nadšený vyznavac antiky a atických závodů olympických. A praktický výsledek dnes? Jen v několika málo jednotách, kde uplatňují se nové metody práce, je pár nadšených jedinců, kteří pracují, pokud jim nepříznivé poměry dovolují. Není to dávno, co uveřejněn byl v tisku dopis jednoho Sokola, který stěžoval si svému atletickému kamarádovi, že v jeho jednotě mu není přáno cvičit tělocvik prostý.

Je řada sokolských letních cvičišť, kde cvičenec ne-sežená tkanici, neřku-li laťku pro skok vysoký, doskočiště pro skok o tyči jsou přímo nebezpečná, chybějí oštěpy, chybí organisace, není dobré vůle k tomu, aby vymezeny byly zvláštní hodiny pro nácvik, cvičitelé v kursech cvičitelských jsou jednostranně vedeni a často přetěžováni nácvikem věcí tělovýchovně málocenných, a výsledek je jeden: Sokolstvo dnes v oboru tělocviku prostého nemůže se rovnat s ostatní cizinou. Porovnání se vší cizinou v tomto oboru Sokol se může ostýchat i bát.

Tyrš nedal do soustavy na příklad při skoku vysokém, že nejvyšším cílem je, aby deset tisíc lidí vycvičeno bylo ve skoku vysokém jen do 150 cm. Na rekord je možno pohlížet tak či onak, jsou lidé, kteří ve své zálibě pro prostřední věci všechny rekordy přímo perhorekují, ale — což taková vrcholová sestava mezinárodního sokol-

ského i jiného závodníka není dočasný rekord na tom či onom nářadí a v tom či onom závodě?!

Nářadí je v našich poměrech nutno pěstovat až do nejvyšší dokonalosti, ale stejně tak je nutno přivést také tělocvik prostý k nejvyšší dokonalosti! „Kdo méně chce, jako by nic nechtěl!“ praví Tyrš a pokračuje: „Nevléci se, než vzletně brát se dál! Klesnout nebo dospět! Všechno nebo nic! tu ovšem musí heslem snahy být. Pravdu tu pochopit, jí neohroženě pohlížet v tvář a dle ní jednat, jen to nás zachrání a zvelebí. Je nedůstojno sebe podceňovat, avšak nebezpečno a nemožno sobě lichotit a sebe klamat a samozrádno s málem se spokojit, kde jenom skutek svrchovaný spasí a činnost k vrcholům nejvyšším se nesoucí!“

Srovnává se s Tyršovým odkazem, jde-li Sokol na Olympiadu závodit jen v gymnastice?

Poměr Sokolstva k olympijským hrám je zvláštní. Nebudu unavovat čtenáře historií a začnu hned dnešním stavem celé té věci. Olympiada moderní jsou jediné skutečně světové, v plném slova smyslu mezinárodní závody. Není to jen záležitost středoevropská nebo evropská, proto platí tam hledisko a názor toho širšího a nejšířšího světa. Tento nejšířší svět — ať již je to správné či ne, ať se nám líbí či nelíbí, s tou skutečností počítat musíme, že tento svět považuje olympijské závody za nejideálnější dnes závodíště, kde mohou národy měřiti svou tělesnou vyspělost podobně, jako staří Hellenové činili.

Pravím „podobně“, neboť o vnitřní i vnější ceně olympijských her dalo by se snášet mnoho dokladů pro i proti. Sokolští idealisté mohli by mít námitky proti zlatým medailím, sportovci zas mohli by se ptát, závodili-li snad staří Hellenové na svých hrách na hrazdě a bradlech.

Bylo by možno zkrátka mluvit i proti, ale jedna věc je nesporná: je to závodíště, kde utkávají se jednotlivci a spolky těch a oněch národů, kteří v y b r a l i s i z a s v ů j o b o r tělesná cvičení, a je to závodíště, kde ukazují, k jakým cílům jejich nejlepší borci dospěli.

Všechny možné druhy závodů tu jsou, je tu běh (v sokolské soustavě již od r. 1871!), je tu všechen druh skoku (v sokolské soustavě rovněž od r. 1871!), jsou tu: vrh oštěpem, diskem, koulí (vesměs v sokolské soustavě od r. 1871!), je tu nářadí (v Sokole od r. 1871), jsou tu hry, z nichž některé (tennis na př.) začínají se v Sokolstvu pěstovati teprve nyní, je tu zkrátka v šestřanné závodění za nejvyšším cílem a nejvyšší cenou je čest národní vlajce vítězově. Jak to, že Sokolstvo ve všem tom pestrém programu závodivém účastní se jen — závodu gymnastického? Jak to, že Sokolstvo, které v závodě nářadovém jde za nejvyšším výkonem, v závodě prostém jde za výkony jen podle bodů?

„Je nebezpečno a nemožno sobě lichotit a sebe klamat a samozrádno s málem se spokojit,“ praví Tyrš ve svém programu.

Není dnes heslem t. zv. všestrannosti zakrývána a omlouvána skutečnost, že Sokolstvo nedovedlo dosud vycvičit na své cestě za nejvyšším cílem cílem v tělocviku prostém ani jednoho opravdu vynikajícího závodníka?

Nemá to nejmenší ceny chtít dělat z nouze cnost! Chce snad někdo vážně tvrdit, že kdyby se na př. v řa-

dách sokolských nalézalo třicet cvičenců, kteří by v tělo-
cviku prostém měli výkony světové, že by Sokolstvo
tyto závodníky na nejbližší hry olympijské n e v y p r a -
v i l o ? Chce někdo vážně tvrdit, že by Sokolstvo —
mělo-li by desetibojaře lepší než Finové a Švédové, tyto
nutilo k tomu, aby závodili j e n o s l e t ě ?

Heslo „sokolské všestrannosti“ bude muset být
podrobena bedlivé kritice, neboť tak, jak se dnes hlásá
a provádí, začíná být nebezpečím všem snahám po nej-
vyšších cílech. Říká se „všestrannost“ a zatím se doci-
luje — prostřednost! Je ale prostřednost v programu
podle Tyrše?

Jediná cesta, jak vyniknout nad jiné,
je zvítězit všestranně v závodech jed-
notlivců!

To jest stručně a zkráceně toto: Poslat na nejbližší hry
olympijské družstvo o třiceti až padesáti sokolských
závodníků, kteří jsou s to zvítězit nejen
v gymnastice, ale ve všech těch oborech,
které Sokolstvo — má v soustavě!

Budeme-li říkat světu, že máme doma dvakrát sto-
tisíc anebo i půl milionu zdravých průměrných lidí,
kteří všichni cvičí prostná, dovedou vzklopku na hrazdě,
skočí do výše 150 cm atd., nic tím národu a vlajce nezís-
káme. Na světě žijí miliony zdravých, průměrných
lidí zcela dobře i bez hrazdy a bez prostných. Co svět
chce vidět, to jsou špičky, to jsou vynikající jedinci!
Jedinci, špičky jsou ukazatelé p r o u d u. Ať v družstvu,
ať mimo družstvo, jednotlivec musí se snažit o to,
dostat vlajku na stěžeň!

Heslo „Jednotlivec nic, celek vše“ je dobré heslo. Jen
nesmí být chápáno v tom smyslu, jak se dnes často děje,
že totiž jednotlivec, začíná-li v n i k a t, je srážen, aby
prý — nerušil řadu. „S t á t, v y d r ž e t, n e h ý b a t
s e, v y t r v a t“ považují mnozí za nejvyšší cíl sokolský.

Na mezinárodní závody tělocvičné v Lyonu nepřišli
nejvážnější tehda soupeři naši, Švýcaři, nepřišli také
Italové, a sokolský oficiální zpravodaj o vítězství napsal
toto: Cenu vítězství našeho to n e z m e n š u j e ani
dost málo, oni prý sami veřejně doznali nemožnost
sestavení družstva. Rád bych viděl závodníka, kterému
nepřijde k závodu jeho hlavní sok a který veřejně bude
vykládat, že to ani v nejmenším nezmenšuje cenu vítěz-
ství! Švýcaři letos otevřeně řekli, že je jim té „všestrannost“
v gymnastickém závodě příliš mnoho, že je to
přepínání sil závodníků, Italové řekli totéž, s největší
pravděpodobností bude se toto opakovati i při blížících
se hrách olympijských. Ze šestnácti národů, kteří jsou
členy „mezinárodního tělocvičného svazu“, dostaví se
k závodu zase jen š e s t (!), ale naši oficiální zpravoda-
jové budou říkat, že to nevdá, že to vše ani dost málo
nezmenšuje cenu vítězství... Jestliže tedy snad na
Olympiádách zatím bude zdvihána vlajka jiných zemí
v oborech, které Sokolstvo má v soustavě již od r. 1871,
Sokolstvu to, zdá se, vadit nebude? Budou oficiální
vykladači Tyršovi tvrdit, že — na tom nezáleží? Ne-
záleží tak, zdá se, některým na vítězství vlajky jako
na vítězství — zásady. Nejde, zdá se, některým tak
o vítězství praporu s československými barvami do té
míry, do jaké jde jim o vítězství praporu, na kterém by
byly natištěny — citáty o všestrannosti. S i c e p o d l e
T y r š e, s p ř í d a v k e m v š a k v ě c n ý m: „n e -
v y n i k a j í c í.“

Jak potom se nedivít, že sokolská vítězství popřevra-
tová mají opravdu jiný kurs u nás doma a jiný, menší,
za hranicemi ve světě?

Je tohle opravdu správná cesta „za nejvyšším cílem“
ve světě za hranicemi? A nesouvisí to s tím, že ani doma
nejde se vždy opravdu za nejvyšším cílem?

Ale „nejvyšší cíl sokolský doma“ budiž předmětem
příští úvahy.

(Dokončení příště.)

D O P I S Y

Reforma profesorů.

V Pisku, 23. srpna 1930.

Vážený pane redaktore,

dovolte mi, abych jako příslušník stavu profesorského připojil ně-
kolik poznámek k článku pana J. K. Beneše: Reforma profesorů
v Přít. č. 33.

Není snad stavu na světě, který by byl tak příslovečný jako profe-
soři. Po celý život vydání kritice svých nesčetných žáků jsou před-
mětem úsměšků a vtipů celé společnosti. A zapomnětlivý profesor
s parapletem je prý — tak tvrdí pan Beneš — zkratková diagnosa
celého stavu. Čili jinak řečeno je to stav, který by si dnes, kdy se vše
upravuje převratu, způsobenému světovou válkou, zasloužil — jak by
si pan Beneš přál — důkladné reformy a revise.

A zasahuje-li tyto dny reforma životní působitě profesorů —
střední školu — je akutní úvaha, zda nereformování profesori ne-
pokazí tuto snahu o nápravu. Kdo sledoval boj o reformu střední
školy, znamenal, že tu předně šlo — aspoň bona fide — o to, aby
novou, reformovanou školou byli vychovávaní lepší lidé. Ve skuteč-
nosti se ovšem reforma musí omezit jen na reformu učiva. To však není
jejím nedostatkem, neboť vědomostmi může člověk získávat vzdě-
láni — na tom principu je aspoň založena výchova ve škole. Ovšem
vzhledem k tomu, že střední škola chce vychovávat charakter a ne
vzdělávat učence, musí se učivo náležitě promísit určitou tendencí,
čili metodicky upravit. Má tedy řádný profesor dvě povinnosti: vě-
decky ovládat svůj obor a umět poznatky své vědy metodicky tak
zvládnout, aby děti, učice se jím, vzdělávaly nejen svůj rozum, nýbrž
i srdce a charakter.

Podle informací pana Beneše — sám bych se toho tvrzení bál —
přichází prý většina kandidátů na filosofickou fakultu z vědeckého
zájmu a tudíž po stránce vědy jsou vzděláni dobře — co prý jim však
všem chybí — až na čestné výjimky, které za to nemohou, jsouce
rozenými pedagogy — je metodická a pedagogická příprava. Je to
pravda. O pedagogickou výchovu profesorského dorostu není ani
zdaleka tak postaráno jako o jejich odbornictví. Ač ten, kdo má zájem
a prostuduje předepsané pensum pedagogické literatury, má docela
slušný teoretický podklad — a kdo nemá zájem, caveant consules... To
by snad konečně pan Beneš také připustil, ale mezi řádky čtu, že ho
mrzí, že tu není předběžná praxe, tedy snad nějaká pokusná škola. Té
potřeby bych podle mého mínění nepostrádal. Neboť konec konců
dostane se na každého kandidáta několik výstupů a ostatní bude zase
jenom teorie. A pak odbornictví, jak je zavedeno na středních ško-
lách, brání tomu, aby profesor, který začíná učit a nemá ještě dosti
pedagogických zkušeností, napáchal neodčinitelné škody, když jeho
působení je rozděleno na mnoho tříd — něco jiného je učitel na
obecné škole, který působí sám. A potom, jak dlouho to může trvat,
než 24—25letý člověk, vyzbrojen teorií a zájmem, se naučí tomu
umění, má-li ještě na pomoc ředitele, kolegu, který jej uvádí, a ostatní
kolegy-odborníky? Ovšem, je tu jedna choulostivá okolnost, která
dělá zaměstnání učitele tak těžkým: jestliže pro výkon úředníka,
který vyhovuje předepsaným požadavkům, je jedno, byla-li práce
vykonána s láskou nebo odporem, jen když je řádná, hraje tato okol-
nost v činnosti profesorově prim.

Problém profesorova povolání je jeho poměr k materiálu, s kterým pracuje — k dětem. Řešení toho problému je podle pana Beneše dvojí: lidské a úřední. Hned připomínám, že je ještě jedno, totiž kompromisní, které je nesporně pro praktický život pro obě strany nejlepší.

Těch „lidských profesorů“ je prý mizivě málo. Jsou prý to „nejvzácnější výjimky“. Já učím sice teprve dva roky, ale ten problém mne dávno zajímá a věnoval jsem mu pozornost a tvrdím, že takových profesorů je mnoho, nejméně 50%. Ovšem, to řešení je tak rozmanité, jako jsou rozmanití lidé, a není na to žádná šablona — bohudí! Matematik, který nepromluví celý čas s žáky kamarádského slova, který však v naprosté spravedlnosti neublíží ani jednomu, ten nerozřeší svůj poměr lidsky? On je takový i doma. A ta jeho mlčenlivost nevychovává také? Mládí je citlivé a v tomto směru tak krátkozraké, že nemůže spravedlivě posoudit. Stává se pohřichu, že i lidé tvrdé povahy jsou profesory — a jsou to charakterní a vzácní lidé. Ovšem ti nemívají ve zvyku chodit po špičkách kolem mládí a proto jsou podle obecného soudu necitní netvoří. Dejme tomu, že i tak tomu někdy je; ona má každá věc dvě stránky. A znám výborného profesora, který říkává: Ono to nevdá, trochu té nespravedlnosti a útisku, aspoň až přijdou do života, tak je to tak nepřekvapí. Možná. Ale pozorujte, že ta naše přislovečná životní nepraktičnost, která nám dělá zlou vůli, je do jisté míry naší předností. Chraň Bůh, abychom se stali všichni praktičtí v dnešním slova smyslu. Kdesi v Kádnerově Obecné pedagogice se pěkně čte, že učitel má být jasného názoru na život a přesvědčením idealista. „Profesor má být idealista, za to ho stát platí,“ řekl mi nedávno kdosi. A měl pravdu. Je třeba vnést v dětskou duši neporušený ideál dokonalosti světa — bude mu to jednou měřítkem.

Potom jsou profesori, kteří vyřešili svůj vztah k žactvu „úředně“. Jsou to podle slov pana K. J. Beneše bohorovní auguři, kteří v rukou svých třímají „Řád školský středních škol v Československé republice“ a zahalení jsou nimbem neomylnosti. Ano, kajicně doznávají, jsou takoví mezi námi, a vlasti budí žalováno, je jich mnoho. To však, co uvádí pan Beneš jako jejich indicie, možná by nás zahrnuje do té kategorie všechny. Neboť převážná většina z nás — totiž všichni třídní — budou asi za týden třímat ve svých rukou školský nebo jinak také kázeňský řád.

Je jisto, že kázeňský řád je v lecčems zastaralý; ale to dnešní praxe už namnoze opravila. V podstatě však pochyben není. Pan Beneš se pozastavuje nad povinnou úctou a vysmívá se jí. Trvám, že nemá dobrou představu o té povinné úctě. Neběží o ideu, neboť nikomu úctu vnutit nejde, nýbrž o formalitu společenského chování. Snad se mi namítne, že je to výchova s pokrytectvím, ovšem, jako větším dílem spočívá společenská konvence na pokrytectví. Jak si to jen představujete? Že by kvintán či septimán X. Y., necítě úctu k tomu neb onomu profesorovi, jej prostě ignoroval? A kdybyste přišel do praxe, viděl byste, že se tak děje i při strachu před trestem. Doufám, že připustíte, že veliká většina profesorů je tak dalece rozumná, že jim fakticky nejde o pozdrav, nýbrž o usus společenského chování. Co si asi pomyslí lidé na malém městě, kde se všichni znají, o škole, kde student nezdraví profesora. Vždyť je to hulvátství — a myslím, že při reformě školy by se měla zdůraznit potřeba společenské výchovy. Veřejný život makavě ukazuje, jak nám schází společenský takt.

Stejně tak s tancováním! Bránit septimánům a oktávánům tancovat, je nesmysl. Provozují to pak podloudně, a to je tím horší. Že by však profesorský sbor měl klidně přihlížet k tomu, jak ten či onen protancuje několik nocí v týdnu ke škodě svého zdraví i školního prospěchu, také, myslím, nechcete tvrdit.

Nebo s tím případem, s kterým začínáte a který pak ke konci ještě jednou pointujete „jak nevyhodit terciánku, když jí byla dokázána krádež“. Nehledě k praktickému životu, kde se krádeží inteligence dává cizí jméno, defraudace, aby to neznělo tak ošklivě, která není dnes zjevem nikterak řídkým a kterou, byť si člověk volal na omluvu všemožné důvody, není možno srovnat s pojmem vzdělaného člověka, nehledě tedy k životu, který by nabádal v tomto směru k neúprosné přisnosti, je to věc interního života ústavu. Projde-li totiž taková věc jednou, dvakrát, krade se pak ve všech třídách. Ono je totiž velký rozdíl vychovávat jedno dítě — a pět set a proto je rozdíl v prostředcích i metodě. A tak to, co mi nejvíce bránilo, abych jako Vy rozhodně odsoudil jednání prof. sboru, bylo, že jsem nevěděl, za jakých okolností interních se událo. Čili jinak řečeno, záleží vždy na okolnostech.

Až bude jednou vyloučeno, že by student nepozdravil svého profesora, pak budíž škrtnut ten odstavec Školského řádu, který ve skutečnosti mrzí víc profesory než žáky. Fakt je, že přicházejí na střední školu žáci s takovým vzděláním z domova, že profesor, aby zachoval společenské decorum, si pozdrav na nich musí vynucovat hrozbou trestem.

My skutečně nejsme dostatečně vybavení pedagogickými aplikacemi psychologických procesů dětské duše, čemu však rozumíme, to jest dětská psychologie davová. A to, co se mamince, tatínkovi či některému jednotlivci nezdá dost dobrým vůči jednomu dítěti, je často nutnost pro celek.

Bůh chraň, že bych chtěl profesory omlouvat a bránit. Sám, než jsem přišel do praxe, měl jsem hřavu plnou plánů, jak napravit to, co se mi nelíbilo. Zajímavé, že mé nelibosti se nápadně shodují s páně Benešovými. Bývalo mi nanic, setkal-li jsem se s některým tím „ouřadou“, jak jim říkáte. Sportoval jsem se svými studenty, chodil s nimi na výlety, zpíval jsem s nimi, byl jsem od nich v hrách poražen, v závodech překonán, tančil jsem se studentkami, které jsem učil, mluvil jsem s nimi o moderní literatuře, debatoval jsem s nimi o škole, o životě a přece nemožu říci, že by se byli ke mně vždy zachovali korektně — a to všichni — aniž bych chtěl tvrdit, že není těch, kteří o mně říkají, že jsem nedouk, autoritář atd. Ovšem mně to nevdá, neboť jejich jest království nebeské. To však, co tím chci říci, je, že kritika našeho stavu často trpí vlivem takovýcho školáckých pomluv a vlivem jistých předsudků, které si člověk přinese z mládí — ze školy. Škola byla a bude vždy odporná.

Ostatně ani to není spravedlivé, srovnáváte-li ty ničemníky našeho stavu s lékaři a řemeslníky — jaké pak srovnávání s těmito konkurenčními povoláními, myslím, kdybyste srovnával s lidmi, odpovídajícími nám úřednickým postavením — na př. u soudů, v ministerstvech — že by srovnání zrovna tak neřvalo v náš neprospěch. Ovšem tam to nikdo nevidí, kdežto o nás to povídá hned celé město.

Jinak je to správné, jen do nich, je to vlastně jen v náš prospěch, budeme aspoň lepší. Jen v zájmu spravedlnosti nemělo by se na ně tak ukvapeně vyskakovat, hrr s reformou na ně, jako by profesori byli ti nejhorší, kde je zákrok nejnutnější.

Jen račte pozorovat a uvidíte, že mnohý z nich dnes chodí už bez deštníku a že lidé na setkání v něm nepoznávají kantora. Tak se mi zdá, že nejlepší reforma bývá ta, která je spontánní, a mimo to se mi ještě zdá, že mnozí a mnozí z profesorů už reformovaní jsou.

Děkuji Vám, pane redaktore, za dopřání místa a jsem
v plné úctě

Karel Votava.

**Velký
výběr**

plnicích per
(Parker, Wagner, Waterman,
Astoria, Mont Blanc atd.),

crayonů, zápisníků, soenecken a pod. psacích souprav a podložek; aktovek a jiných nepostradatelných pomůcek kanc. i technických má na skladě:

K. Wagner, Brno-Česká 16.